

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tereza Burdová

**Procesní prostředky obrany povinného proti nákladům
exekučního řízení**

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Procesní prostředky obrany povinného proti nákladům exekučního řízení* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 27. 2. 2019

.....

Tereza Burdová

Obsah

Prohlášení	2
Úvod	6
1. Náklady exekučního řízení	8
1.1 Odměna exekutora	8
1.2 Náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času a náhrada za doručení písemností	10
1.2.1 Náhrada hotových výdajů	10
1.2.2. Náhrada za ztrátu času a náhrada za doručení písemností	11
2. Rozhodování o nákladech exekuce	12
2.1 Příkaz k úhradě nákladů exekuce	13
2.1.1 Obsahové náležitosti	13
2.1.2. Obrana povinného proti příkazu k úhradě nákladů exekuce	14
2.2 Usnesení o zastavení exekuce.....	15
2.2.1. Zavinění jako kritérium pro uložení povinnosti k náhradě nákladů exekuce	16
2.2.2. Zastavení exekuce pro nemajetnost povinného	19
2.3 Náklady exekučního řízení v případě dobrovolného plnění.....	21
3. Obrana povinného proti rozhodnutí o nákladech exekuce	23
3.1 Pojem obrany	23
3.2 Námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce	23
3.2.1. Aktivní legitimace	24
3.2.2. Obsahové náležitosti námitek	25
3.2.3. Suspenzivní a devolutivní účinek námitek	26
3.2.4. Rozhodování soudního exekutora o námitkách	26

3.2.5. Rozhodování exekučního soudu o námitkách	27
3.2.6. Ústavní stížnost proti rozhodnutí exekučního soudu o námitkách	28
3.3 Odvolání proti usnesení o zastavení exekuce	29
3.3.1. Přípustnost odvolání	30
3.3.2. Aktivní legitimace	30
3.3.3. Obsahové náležitosti	30
3.3.4. Rozhodování soudu o odvolání proti usnesení o zastavení exekuce	31
3.3.5. Důvod zastavení exekuce jako předběžná otázka	31
3.3.6. Náklady řízení při částečném zastavení exekuce	32
3.4 Přípustnost dovolání (?) proti nákladům exekuce	33
4. Analýza jednotlivých procesních prostředků obrany na vybraných rozhodnutích	
35	
4.1 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2396/2013	35
4.1.1. Skutkový stav	35
4.1.2. Analýza efektivity obranného prostředku	37
4.2 Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, sp. zn. 22 Co 634/2014	38
4.2.1. Skutkový stav	38
4.2.2. Analýza efektivity obranného prostředku	39
4.3 Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1038/08	40
4.3.1. Skutkový stav	40
4.3.2. Analýza efektivity obranného prostředku	42
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	47
Monografie	47
Judikatura	47
Odborné články	48

Internetové články	48
Právní předpisy	49
Shrnutí	50
Summary	51
Klíčová slova	52
Keywords	52

Úvod

V současné době přibývá osob, které nejsou schopny plnit své závazky řádně a včas. Jedním ze způsobů vymožení splnění povinnosti dlužníkem je vymáhání pohledávek prostřednictvím soudního exekutora, který působí jako orgán veřejné moci a zároveň jako soukromý podnikatel.

Společně s vymáháním splnění povinnosti, jež ukládá povinnému exekuční titul, však vyvstává také otázka stanovení výše nákladů exekučního řízení, které jsou často považovány širokou veřejností za nemorální a neproporcionální vzhledem k výši vymáhané pohledávky. Výše nákladů exekučního řízení se tak stává často diskutovaným tématem ať již v médiích, či je jejich problematika (a snahy o snižování nákladů exekučního řízení, zejména odměny exekutorů) zahrnuta ve volebních programech mnohých politických stran.

Ve své diplomové práci se zaměřím na možnosti obrany povinného proti nákladům exekučního řízení. V práci bych se budu zabývat zejména tím, do jaké míry můžeme způsob stanovování nákladů exekučního řízení považovat za souladný s principem přiměřenosti, který je jedním ze základních principů ovládající exekuční řízení. Dalším cílem mé diplomové práce pak bude hodnocení, zda je právní úprava České republiky dostatečná, popř. v čem je úprava obrany proti nákladům exekuce naopak nedostatečná.

V diplomové práci se pokusím podrobně rozebrat jednotlivé obranné instituty, které zákon k obraně povinnému v oblasti nákladů exekuce nabízí a zaměřím se na problematické aspekty a mezery nejen v jejich právní úpravě, ale zejména v jejich užití v praxi. S ohledem na poměrně strohou právní úpravu nákladů exekuce a prostředků obrany proti nim, klíčovým pramenem pro zpracování této práce bude především bohatá judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu, jež dotváří mezery v právním rámci úpravy nákladů exekuce.

Jedním z bodů mé diplomové práce bude také přiblížení problematiky pojmu „zavinění“ při ukládání povinnosti k úhradě nákladů exekuce v případech, kdy je exekuce zastavována (ať již částečně či zcela). Mimo jiné se také práce bude zabývat problematikou určování nákladů při zastavení exekuce pro nemajetnost povinného a spravedlivostí ukládání povinnosti k úhradě hotových výdajů exekutora vůči oprávněným.

Na závěr své diplomové práce pak budu zkoumat efektivitu jednotlivých procesních prostředků obrany na vybraných soudních rozhodnutích, ve kterých se účastníci řízení (povinní) bránili proti uložení nákladové povinnosti, nebo usilovali alespoň o její snížení.

Obecně lze říci, že cílem této diplomové práce je přiblížení problematiky určování povinnosti k úhradě nákladů exekuce a rozbor tohoto tématu z pohledu povinného jako účastníka řízení.

Co se týče dosavadního zpracování daného tématu, lze konstatovat, že náklady exekučního řízení jsou poměrně často skloňovaným tématem zejména z toho důvodu, že v souvislosti s těmito náklady dochází k zásahu do majetkové sféry (zpravidla) povinných, přičemž idea společnosti je čím dál tím více nakloněna zvýhodňování dlužníků před věřiteli. Snažila jsem se tedy proto tuto problematiku pojmout pouze z pohledu jednoho z účastníků exekučního řízení a objektivně zhodnotit možnosti jeho obrany před negativními následky zahájené exekuce.

Pro zpracování této diplomové práce byla užita jednak metoda deskripce, která byla použita zejména v úvodní kapitole pro přiblížení právní úpravy nákladů exekuce a pro vymezení rozsahu zkoumané problematiky. Dále byla uplatněna především metoda analýzy a syntézy, a v neposlední řadě také metoda subsumpce, která byla užita zejména v poslední kapitole této diplomové práce při rozboru jednotlivých soudních rozhodnutí a zjišťování efektivity daných procesních prostředků obrany.

Diplomová práce se člení celkem na čtyři kapitoly. První kapitola se zabývá právní úpravou samotných nákladů exekuce a jednotlivými složkami těchto nákladů. Druhá kapitola práce pak rozebírá možnosti, jak lze o předmětných nákladech rozhodovat – jak ze strany samotného soudního exekutora, tak ze strany exekučního soudu. Třetí kapitola tvoří klíčovou kapitolu této diplomové práce a zaměřuje se na jednotlivé prostředky obrany povinného proti uložení platební povinnosti k nákladům exekuce, přičemž největší důraz je kladen na problematiku námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce a odvolání proti usnesení o zastavení exekuce. Závěrečná kapitola pak obsahuje vybraná soudní rozhodnutí, na kterých je rozebrána efektivita procesních prostředků obrany povinného proti nákladům exekuce v konkrétních případech.

Diplomová práce je zpracována k právnímu stavu ke dni 28. 2. 2019.

1. Náklady exekučního řízení

S výkonem rozhodnutí prostřednictvím soudního exekutora, je mimo jiné spojeno také účtování a vymáhání nad rámec pohledávky oprávněného nákladů, které vznikly v souvislosti s tímto výkonem. Jejich zákonnou úpravu nalezneme v ustanovení § 87 an. exekučního řádu, které nám definuje, co se rozumí náklady exekučního řízení, kdo je v jakém případě hradí, a jak se proti nim lze případně bránit.

Smyslem nákladů exekučního řízení je nejen pozitivní motivace povinného uhradit svůj dluh v co nejkratší možné době, neboť se náklady exekučního řízení v průběhu řízení postupně zvyšují, ale také to, že soudnímu exekutorovi jako vykonavateli státní moci i jako podnikatelskému subjektu vznikají náklady související s jeho podnikatelskou činností, a je tedy potřeba o nich rozhodnout v rámci exekučního řízení, neboť část nákladů exekuce představuje také zisk samotného exekutora.

Exekuční řád stanoví, že náklady exekuce se rozumí odměna exekutora, náhrada paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů, náhrada za ztrátu času při exekuci, náhrada za doručení písemností, odměna a náhrada nákladů správce závodu, a je-li exekutor nebo správce závodu plátcem daně z přidané hodnoty¹, je nákladem exekuce rovněž příslušná daň z přidané hodnoty. Náhrada účelně vynaložených cestovních výdajů a náhrada za ztrátu času je nákladem exekuce do výše stanovené prováděcím právním předpisem, kterým je v daném případě exekuční tarif.²

1.1 Odměna exekutora

Co se týče výše uvedené odměny exekutora, exekuční tarif svým zněním pokrývá i odměnu za činnost zaměstnanců exekutora (vykonavatelé, exekutorští kandidáti, koncipienti či administrativní pracovníci), kdy je v odměně zahrnuta i právě samotná náhrada za běžné administrativní a jiné práce v souvislosti s exekuční činností.³

Výše odměny exekutora se dále také odvíjí od skutečnosti, zda je v rámci řízení vymáháno zaplacení peněžité částky, či je vymáháno splnění jiné povinnosti. V prvním případě

¹ Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů. (Dále jen „exekuční tarif“)

³ Tamtéž.

se výše odměny exekutora zpravidla vypočítává z výše vymáhané pohledávky procentuální sazbou, kterou blíže stanovuje exekuční tarif, přičemž nejméně tato odměna činí vždy 2000 Kč.⁴

V tomto bodě bych ráda zmínila, že výše uvedená minimální odměna soudního exekutora byla snížena vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 441/2016 Sb., kdy původní minimální částka činila 3000 Kč. Toto snížení osobně vnímám jako určitý zásah do garance nezávislého výkonu exekučního řízení soudním exekutorem. Sám exekuční řád ve svých úvodních ustanoveních stanoví exekutorovi povinnost vykonávat exekuční činnost nezávisle a zároveň omezuje osobu exekutora ve výkonu jiných výdělečných činností, stejně jako je tomu například u soudce.⁵ Proto se domnívám, že stejně jako je tomu ve věci nezávislé justice, by měl mít stát mnohem větší zájem na tom exekuční tarif zvýšit, nebo alespoň jej nesnižovat, neboť stejně jako je poskytována finanční základna soudcům za účelem neuplatitelnosti ze strany veřejnosti, tak stejně tak by tomu mělo být u soudních exekutorů. Sám zákon stanoví, že úkony exekutora se považují za úkony exekučního soudu⁶, a proto si myslím, že snižování exekučního tarifu i vzhledem k inflaci není na místě. Náklady exekučního řízení jsou často diskutovaným tématem širší veřejnosti a z toho důvodu také častým bodem volebních programů politických stran, kdy převládá snaha a přesvědčení o správnosti snižování těchto nákladů. Myslím si však, že snižováním odměny exekutora nelze docílit větší motivace pro dlužníky své dluhy splácet. Obdobný názor zaujímá také Exekutorská komora, která se k výše uvedené vyhlášce vyslovila s takovým názorem, že snižování nákladů exekučního řízení může vést ke zhoršení ekonomické situace exekutorů a také ve svém důsledku ke „znatelnému propadu“ vymahatelnosti práva.⁷

V případech vymáhání jiné povinnosti než zaplacení peněžité částky, exekuční tarif stanovuje odměnu exekutora buď pevnou částkou, nebo procentuální sazbou. Například u

⁴ Tamtéž.

⁵ Srov. FLAM, Jiří. Nezávislost soudního exekutora a jeho odměna [online]. pravni prostor.cz, 7. března 2017 [cit. 22. prosince 2018]. Dostupné na <https://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/nezavislost-soudniho-exekutora-a-jeho-odmena>.

⁶ § 28 zákona č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. (Dále jen „EŘ“)

⁷ *Začíná platit ministerská vyhláška: Minimální výše odměny exekutora bude 2000 korun* [online]. ceska-justice.cz, 1. dubna 2017 [cit. 10. prosince 2018]. Dostupné na <http://www.ceska-justice.cz/2017/04/zacina-platit-ministerstva-vyhlaska-minimalni-vyse-odmeny-exekutora-bude-2000-koron/>

exekuce vyklizením je stanovena pevná částka ve výši 10 000 Kč za každou vyklizenou nemovitost, stavbu, byt či místnost.⁸

1.2 Náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času a náhrada za doručení písemností

Další položku nákladů exekučního řízení tvoří náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času a náhrada za doručení písemností.

1.2.1 Náhrada hotových výdajů

Ustanovení § 13 exekučního tarifu soudnímu exekutorovi přiznává v rámci výkonu jeho činnosti, tyto náhrady: „*Exekutorovi náleží v souvislosti s výkonem exekuční činnosti náhrada hotových výdajů v paušální částce 3 500 Kč. Tato náhrada zahrnuje zejména soudní a jiné poplatky, cestovní výdaje, poštovné, úhrady osobám provádějícím přepravu zásilek, telekomunikační poplatky, odborná vyjádření, opisy, fotokopie a náhrady nákladů na vložení či získání dat z centrálních informačních systémů.*“ Zároveň exekuční tarif soudnímu exekutorovi přiznává i možnost náhrady nad rámec vyhláškou stanovených 3500 Kč, musí se však jednat o účelně vynaložené náklady, přičemž důkazní břemeno o jejich účelnosti a výši leží na samotném exekutorovi.

I v této části exekučního tarifu došlo ke změně účinné od 1. 4. 2017, přičemž hlavním cílem zákonodárce byla větší motivace povinných k plnění svého dluhu prostřednictvím nároku na snížené náklady v případě úhrady plnění ve 30denní lhůtě ode dne doručení výzvy k úhradě. Dříve se tento nárok na snížené exekuční náklady (resp. snížené náhrady) týkal pouze plnění, které nepřevyšovaly 10 000 Kč. Dnes tento nárok na úhradu pouze polovičních nákladů (tzn. částky ve výši 1750 Kč) má každý povinný, který splní svoji povinnost, pro kterou byla zahájena exekuce, do 30 dnů od doručení výzvy k úhradě.⁹

Je však nadále otázkou, zda tato změna vedla k přiměření povinných k „rychlejší“ úhradě svých dluhů. Osobně se domnívám, že pokud byla povinná osoba schopna své dluhy nechat „dojít“ až do fáze, kde je potřeba státního vynucení, výše uvedená nákladová „úleva“ není dostatečným důvodem a motivací pro splacení dluhu ve 30denní lhůtě. Toto snížení opět osobně

⁸ § 7 Exekučního tarifu.

⁹ Vyhláška č. 441/2016 Sb., Vyhláška, kterou se mění Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů.

považuji pouze za populistickou změnu, která v konečném důsledku povede možná ještě k větší laxnosti povinných k plnění svých dluhů.

Obecně tedy k náhradě hotových výdajů můžeme říci, že zahrnuje veškeré administrativní úkony exekutora, které souvisí s výkonem exekuční činnosti, vyjma ohodnocení práce zaměstnanců exekutora, která je pokrývána z odměny exekutora (viz výše).

1.2.2. Náhrada za ztrátu času a náhrada za doručení písemností

Náhrada za ztrátu času pokrývá činnosti soudního exekutora, které se konají mimo jeho úřad. Jedná se zejména o výjezdy k povinným, např. v případě potřeby soupisu movitých věcí povinného na místě samém pro vydání exekučního příkazu prodejem movitých věcí. Tato náhrada činí nejvýše 500 Kč za jednu cestu tam a zpět.¹⁰

Stejně tak v exekučním tarifu je zakotven další náklad exekutora, a to náhrada za doručení písemností. Exekuční řízení je založeno na zásadě písemnosti, se kterou jsou spojeny vyšší náklady za úkony spojené s odesláním a doručením různých kroků exekutora, od vyrozumění o zahájení exekuce, až po oznámení o jejím skončení. Drtivá většina komunikace mezi účastníky řízení tak probíhá pouze na základě těchto písemností, je tedy spravedlivé tyto náklady přiznat exekutorovi, který písemnosti doručuje. Exekuční tarif ve svém znění přiznává soudnímu exekutorovi částku ve výši 50 Kč za doručení jedné písemnosti, a to i v případě, že nebylo možné adresátovi písemnost doručit.¹¹

¹⁰ § 14 odst. 1 Exekučního tarifu.

¹¹ § 15 odst. 1 Exekučního tarifu.

2. Rozhodování o nákladech exekuce

Exekuční řád stanoví, že náklady exekuce hradí exekutorovi povinný.¹² Z tohoto ustanovení však existují výjimky, kdy tato platební povinnost tíží druhého účastníka řízení – oprávněného (viz dále). Je důležité zmínit, že téměř vždy ponese náklady exekuce jedna ze stran exekučního řízení. Tato skutečnost vyplývá zejména z kogentního ustanovení § 3 odst. 1 exekučního řádu, které stanoví, že exekutor vykonává exekuční a další činnost za úplatu.

Účelem výše uvedeného ustanovení exekučního řádu je zejména záruka nezávislosti a nestrannosti soudního exekutora při výkonu jeho činnosti. Nezávislost a nestrannost exekutora je dále zajišťována také tím, že exekutor není oprávněn k jiné výdělečné činnosti s výjimkou správy vlastního majetku, a dále např. vědecké, publikační či pedagogické činnosti.¹³ Těmito kogentními normami se stát snaží korigovat exekuční činnost zejména z toho důvodu, že část státní mocenské pravomoci byla přenesena na soukromý subjekt. Je tedy více než nutné zajistit a garantovat nezávislost takového subjektu.

Problematikou zajištění nezávislosti a nestrannosti soudního exekutora v souvislosti s vykonáváním jeho činnosti za úplatu se také několikrát zabýval Ústavní soud, který se ve své rozhodovací praxi zpočátku přikláněl k názoru, že náklady exekučního řízení vždy musí tížit jednoho z účastníků řízení – primárně tedy povinného, a pokud shledá exekuční soud, že nejsou důvody pro uložení takové povinnosti povinnému, pak může být povinen náklady exekuce uhradit oprávněný.¹⁴

Pozdějšími nálezy¹⁵ však Ústavní soud dospěl k jinému právnímu názoru – v praxi existují případy, kdy náklady nebudou tížit ani jednoho účastníka řízení, ale budou tížit samotného exekutora. Jedná se zejména o případy, kdy dojde k zastavení exekuce a ani jeden z účastníků toto zastavení nezavinil (viz níže). V těchto případech se nejedná o porušení kogentních ustanoveních o úplatnosti činnosti soudního exekutora, neboť smyslem a účelem právní úpravy není zajistit výdělek exekutora vždy bez dalšího. Přece jen je to soudní exekutor, kdo vystupuje nejen jako vykonavatel státní moci, ale také jako podnikatel, tedy musí nést i rizika související s podnikáním (s výkonem exekuční činnosti).¹⁶

¹² § 87 odst. 3 EŘ.

¹³ § 3 EŘ.

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2005, č. j. II. ÚS 372/2004.

¹⁵ Například nález Ústavního soudu ze dne 13. dubna 2011, sp. zn. II. ÚS 1222/2010.

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2010, sp. zn. I. ÚS 1413/2010.

Dále lze také zmínit, že v případě zastavení exekuce může platební povinnost nákladů exekuce tížit jak povinného, tak oprávněného. Nikdy však nemůže být povinnost k úhradě nákladů exekuce uložena samotnému soudnímu exekutorovi, neboť takovou možnost zákon nepřipouští. V případě, kdy by došlo k např. k neoprávněnému vedení exekuce a byla by tím způsobena újma, pak by bylo nutno se domáhat nápravy vůči exekutorovi přes náhradu škody.¹⁷

O výši nákladů exekuce rozhoduje soudní exekutor příkazem k úhradě nákladů exekuce ve smyslu § 88 exekučního řádu, nebo exekutor či soud v jednom z výroků v rámci vydání usnesení o zastavení exekuce.

2.1 Příkaz k úhradě nákladů exekuce

2.1.1 Obsahové náležitosti

Soudní exekutor rozhoduje v exekučním řízení o nákladech exekuce a o jejich výši primárně příkazem k úhradě nákladů exekuce tak, jak stanoví zákon.

Obsahové náležitosti tohoto rozhodnutí stanoví v ustanovení § 88 exekuční řád takto: *„Příkaz k úhradě nákladů exekuce obsahuje označení exekučního soudu, označení exekutora, který vede exekuční řízení, označení exekučního titulu a orgánu, který ho vydal, nebo osoby, která jej vyhotovila, označení oprávněného a povinného včetně rodného čísla povinného, lze-li ho zjistit, označení povinnosti, která má být exekucí vymožena, stanovení povinnosti k náhradě nákladů, včetně jejich vyčíslení a odůvodnění, výši zaplacené zálohy a její vyúčtování, datum a podpis exekutora a poučení o námitkách.“*

Zajímavé pro toto rozhodnutí je, že náklady exekučního řízení bývají zpravidla vymoženy na základě pravomocných exekučních příkazů, a samotný příkaz k úhradě nákladů exekuce pak jen přehledně shrnuje pro účastníky řízení konkrétní složky a částky již vymožených nákladů řízení. Proto se zpravidla vždy objeví v tomto rozhodnutí poučení pro povinného, aby vyčíslené náklady exekuce soudnímu exekutorovi nehradil, neboť již byly vymoženy.¹⁸ Příkaz k úhradě nákladů exekuce však nemusí být nutně vydáván soudním exekutorem až v situaci, kdy bylo veškeré plnění od povinného vymoženo. Toto rozhodnutí lze totiž vydat téměř kdykoli v průběhu exekučního řízení v případě, že došlo alespoň k částečnému plnění ze strany povinného.

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. července 2015, sp. zn. 26 Cdo 678/2015.

¹⁸ Poznatek z praxe u soudního exekutora Mgr. Stanislava Moláka.

Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že příkaz k úhradě nákladů exekuce je rozhodnutím *sui generis*. Tomuto tvrzení, že se jedná o specifický právní akt přisvědčuje, mimo jiné, také rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve kterém soud vyslovil, že příkaz k úhradě nákladů exekuce je nutné považovat za exekuční titul, přičemž k jeho výkonu není třeba dalšího návrhu na zahájení exekučního řízení.¹⁹ Jedná se o jakési prolomení dispoziční zásady, která je typická pro vykonávací řízení a k výkonu tohoto rozhodnutí tedy dochází *ex offio* v rámci exekučního řízení, v němž byl příkaz vydán.

Zákonná úprava nákladů exekučního řízení primárně počítá s tím, že povinnost úhrady těchto nákladů primárně tíží povinného, přičemž povinný je jednak povinen uhradit náklady exekuce, ale i náklady oprávněného účelně vynaložených k vymáhání nároku.

2.1.2. Obrana povinného proti příkazu k úhradě nákladů exekuce

Jelikož se jedná o rozhodnutí, které zakládá práva a povinnosti účastníkům exekučního řízení, je také zákonem zakotvena možnost se proti tomuto rozhodnutí bránit prostřednictvím námitek, a to do 8 dnů od doručení příkazu k úhradě nákladů exekuce. Odvolání či jiný opravný prostředek v daném případě proti rozhodnutí není přípustné.²⁰

V případě, že povinný využije svého práva bránit se proti příkazu k úhradě nákladů exekuce prostřednictvím námitek, exekuční řád stanovuje soudnímu exekutorovi 3 možnosti jejich posouzení – vyhovět, nevyhovět, částečně vyhovět. „*Pokud soudní exekutor v plném rozsahu námitkám nevyhoví, postoupí je bez zbytečného odkladu soudu, který o námitkách rozhodne do 15 dnů.*“²¹ Rozhodnutí exekučního soudu o námitkách je pak rozhodnutím definitivním, neboť proti němu není přípustný opravný prostředek.

Ačkoli právní úprava námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce je poměrně jasná a stručná, v praxi neexistuje jednotný názor na to, v jakém rozsahu je exekuční soud vázán obsahem námitek povinného. Mírou vázanosti námitek se zabýval i Ústavní soud, přičemž dovodil, že je nutné zkoumat zejména to, zda námitky byly podány osobou oprávněnou, včas a jestli příkaz k úhradě nákladů exekuce obsahuje v souladu s § 88 EŘ stanovené obsahové náležitosti.²² „*Soud je povinen dále zkoumat, zda všechny náklady uvedené v příkazu jsou řádně*

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2008, sp. zn. 20 Cdo 5223/2007.

²⁰ § 55c odst. 3 písm. d) EŘ.

²¹ § 88 odst. 3 EŘ

²² LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád. Exekuční právo. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 461.

doloženy příslušnými účetními doklady a zdůvodněny soudním exekutorem (II. ÚS 336/05), dále je soud povinen vypořádat se se všemi námitkami podatele (I ÚS 944/07, III. ÚS 2204/10).²³

Pokud bychom se měli zaměřit na nedostatky právní úpravy tohoto prostředku obrany proti nákladům exekuce, problematickou částí shledávám zejména v nemožnosti bránit se jinými opravnými prostředky v soudním řízení.

Jedinou možností obrany, která povinnému proti rozhodnutí exekučního soudu o námitkách svědčí, je ústavní stížnost ve smyslu zákona o Ústavním soudu.²⁴

„Proti konečnému rozhodnutí okresního soudu o námitkách lze uplatnit ústavní stížnost dle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy a § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu, jestliže účastník tvrdí, že tímto rozhodnutím bylo porušeno jeho základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem. Tak je tomu podle dosavadní judikatury Ústavního soudu např. tehdy, když se soud nevypořádal s námitkami účastníka či svoje rozhodnutí nedostatečně odůvodnil.“²⁵

Dá se však spekulovat o tom, do jaké míry je tato možnost obrany efektivní, neboť vždy bude nutno ústavní stížnost opřít o tvrzení, že bylo zasaženo a porušeno základní právo nebo svoboda povinného garantovaná ústavním pořádkem. Tento přezkum je obecně dle mého názoru velmi omezený a nedostatečný.

2.2 Usnesení o zastavení exekuce

Druhým způsobem rozhodování o nákladech exekučního řízení je výrokem v usnesení o zastavení exekuce. Zákonou úpravu najdeme zejména v § 55 an. EŘ a také subsidiárně v ustanovení § 268 an. o.s.ř.

V rámci tohoto rozhodnutí, jímž se řízení končí, je třeba rozhodnout o nákladech zejména z toho důvodu, že s právní mocí usnesení o zastavení exekuce současně zaniká účinnost příkazu (příkazů) k úhradě nákladů exekuce jako exekučního titulu k vymáhání těchto nákladů.²⁶ V případě, že nedojde k dobrovolnému uhrazení nákladů řízení, pak jako exekuční titul pro zahájení exekučního řízení neslouží (již neúčinný) příkaz k úhradě nákladů exekuce, nicméně samotné usnesení o zastavení exekuce.

²³ Tamtéž.

²⁴ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 600-601.

²⁶ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 606-619.

2.2.1. Zavinění jako kritérium pro uložení povinnosti k náhradě nákladů exekuce

Klíčovým určovatelem pro uložení povinnosti uhradit soudnímu exekutorovi náklady řízení je v daném případě zavinění ve smyslu § 89 EŘ, přičemž zavinit zastavení exekuce může zásadně povinný a oprávněný.

Zavinění v daném kontextu lze (v souladu s judikaturou Ústavního soudu) chápat jako zavinění hmotněprávní – *„to znamená, že odpovědnost účastníka za následek (za to, že je třeba zastavit exekuci) je dána jen tehdy, když účastník, jehož procesní jednání tento stav způsobilo, již od počátku přinejmenším měl a mohl předpokládat, že jeho procesní konání (například podání exekučního návrhu oprávněným) povede k následku v rozporu s procesním právem, a byl schopen toto své konání ovlivnit (ovládnout).“*²⁷

Souladně s Ústavním soudem tuto problematiku zavinění ve smyslu § 89 EŘ uzavírá též Nejvyšší soud, který vyslovil takový právní názor, že uložit oprávněnému povinnost nahradit náklady exekuce a náklady účastníků lze pouze tehdy, pokud oprávněný nedostal požadavku náležité opatrnosti a uvážlivosti při podání exekučního návrhu.²⁸

Naproti hmotněprávnímu zavinění je však nutno vymezit zavinění procesněprávní. Zásada procesního zavinění ovládá jak řízení sporné, tak nesporné, a projevuje se i v řízení vykonávacím. Jedná se o zásadu, která zejména v řízení nalézacím doplňuje zásadu úspěchu ve věci, kdy oproti hmotněprávnímu pojetí nezkoumáme, zda účastníci řízení dostali náležité opatrnosti a uvážlivosti (viz výše), ale pouze to, kdo zavinil zastavení exekučního řízení, ať už z jakéhokoli důvodu.²⁹

Z tohoto důvodu je tedy třeba odlišovat pojem zavinění ve smyslu § 89 EŘ a § 146 odst. 2 OSŘ, neboť exekuční řád se přiklání k pojetí tohoto pojmu v hmotněprávním smyslu, u občanského soudního řádu je tomu však jinak. Důvodem tohoto odlišného chápání zavinění je zejména celková odlišnost nalézacího a vykonávacího řízení, kdy tato řízení jsou obecně založena na odlišných zásadách a principech.

V nalézacím řízení je povinna k náhradě nákladů v případě meritorního rozhodnutí ve věci ta strana, která neměla plný úspěch ve věci.³⁰ Při aplikaci této zásady ve vykonávacím

²⁷ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 105.

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. srpna 2015, sp. zn. 26 Cdo 4287/2014.

²⁹ Srov. např. Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2003, sp. zn. II. ÚS 563/2001.

³⁰ Srov. § 142 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“)

řízení bychom došli nejspíše k závěru³¹, že stranou, která měla úspěch „ve věci“, je oprávněný za situace, že jeho exekučnímu návrhu bylo vyhověno (tedy exekuční soud vydal pověření, na jehož základě je exekutor oprávněn provést exekuci). Toto pojetí úspěšné procesní strany lze však uplatnit pouze ve vztahu k první fázi exekučního řízení, jímž je zahájení exekučního řízení, kde hlavním předmětem je pouze přezkoumání formální a materiální vykonatelnosti exekučního titulu, jehož se oprávněný dovolává.³²

Pro „plný“ úspěch ve věci však nelze uvažovat pouze o splnění předpokladů pro pověření k provedení exekuce, ale úspěšné vymožení pohledávky společně s náklady exekučního řízení exekutorem. Pokud tato situace nastane, pak lze konstatovat, že oprávněný byl ve věci úspěšný, a proto je to právě povinný, koho tíží nákladová povinnost vůči exekutorovi. V takovém případě je pak rozhodnuto o povinnosti uhradit náklady na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce ve smyslu ustanovení § 88 EŘ a lze tedy i ve vykonávacím řízení najít částečnou použitelnost pro zásadu „úspěchu ve věci“.

V případech, kdy je však exekuce zastavena (tedy nemůžeme hovořit o tom, že oprávněný měl „plný“ úspěch ve věci), je nutné určit nákladovou povinnost tomu účastníku, který její zastavení zavinil. V takové situaci lze totiž jen stěží určit, kdo byl ve věci úspěšný, a proto zásadu „úspěchu ve věci“ nelze v takovémto případě použít.

Z tohoto důvodu exekuční řád pracuje s pojmem zavinění hmotněprávní, tedy nejedná se v daném případě o odpovědnost za výsledek, jako je tomu v případě procesněprávního zavinění. Tzn. není rozhodující, kdo svým procesním jednáním způsobil zastavení exekuce (např. podal návrh na zastavení exekuce, kterému bylo vyhověno), ale kdo nedostál v řízení náležité opatrnosti a uvážlivosti a způsobil tak tím to, že řízení musí být zastaveno – vždy s ohledem na konkrétní případ.

Pro srovnání, občanský soudní řád ve svém ustanovení § 146 odst. 2 věta první stejně jako exekuční řád pracuje s pojmem „zavinění“, chápe jej však ve smyslu procesním. Důvodnost tohoto odlišného chápání je založena celkovou odlišností nalézacího a vykonávacího (exekučního) řízení. Ustanovení § 89 EŘ vychází z toho, že oprávněného by nákladová povinnost měla tížit jen ve zcela výjimečných případech, neboť je to povinný, kdo dobrovolně nesplnil povinnost mu danou autoritativním rozhodnutím. „*Smyslem § 89 EŘ je*

³¹ Opět v souladu s konstantní judikaturou ÚS.

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2017, sp. zn. 20 Cdo 5656/2016.

úprava nákladových vztahů mezi oprávněným a exekutorem, nikoliv však negace obecných principů pro úpravu náhrady nákladů vykonávacího řízení podle § 271 OSŘ. ³³

S výkladem pojmu zavinění v hmotněprávním smyslu se plně ztotožňuji. Pokud by zavinění bylo v exekučním řízení chápáno ve smyslu striktně procesněprávním, velmi často by docházelo například k tomu, že v případě zastavení exekuce na návrh povinného, který v daném případě neměl být vůbec povinným, by platební povinnost tížila jeho, neboť procesněprávní zavinění je odpovědností za výsledek (v daném případě za zastavení exekuce).

Zároveň se domnívám, že z důvodu odlišného chápání pojmu zavinění ve smyslu § 89 EŘ a § 146 odst. 2 věta první OSŘ, je na místě provést buď legislativní změnu v pojmosloví, anebo naopak sjednotit výklad obou výše uvedených ustanovení. Osobně se přikláním k hmotněprávnímu pojetí zavinění v obou dvou případech.

Ačkoli exekuční řád počítá s tím, že nákladová povinnost oprávněného bude stíhat jen ve výjimečných případech, je důležité oprávněné vést i přesto k odpovědnosti a již výše uvedené uvážlivosti v případě návrhu na zahájení exekuce. Pokud by byl oprávněný absolutně vyvázán z platební povinnosti nákladů exekuce, nezřídka kdy by nastávaly situace, že například v situaci zastavení exekuce pro nemajetnost povinného by veškeré náklady účelně vynaložené ke zjištění majetku povinného a vymožení pohledávky šli k tíži soudního exekutora. S ohledem na to, že exekutor není oprávněn odmítnout zahájení exekučního řízení, pokud exekuční návrh netrpí vadami a jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady pro vedení exekuce, nebylo by spravedlivé přenášet na něj bez dalšího náklady exekuce jen z důvodu neuvážlivého (v mnoha případech např. šikanózního) jednání oprávněného.

Stejně tak při zjišťování majetku je oprávněný povinen poskytovat exekutorovi určitou součinnost, neboť ne vždy je majetek povinného zjistitelný a částečně se předpokládá, že v případě obligačních vztahů oprávnění uzavírají smluvní závazky se solventními dlužníky (tedy mají alespoň hrubý přehled o jejich majetkové situaci a schopnosti dostát svým závazkům).

V souvislosti s výše uvedenou judikaturou ÚS a NS lze také na tomto místě zmínit skutečnost, že zavinění oprávněného na zastavení exekuce nelze presumovat. Vždy je třeba soudním exekutorem zjistit (z moci úřední), zda existují objektivní skutkové okolnosti, ze

³³ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 107.

kterých jasně vyplývá, že oprávněný v době podání návrhu na zahájení exekuce měl a mohl předpokládat, že exekuce bude s největší pravděpodobností zastavena.³⁴

2.2.2. Zastavení exekuce pro nemajetnost povinného

Ustanovení § 89 dále ve své větě druhé hovoří o tom, že „v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného hradí paušálně určené či účelně vynaložené výdaje exekutorovi oprávněný.“

V této větě již exekuční řád nepracuje s výše rozebíraným pojmem zavinění, ale jedná se v daném případě podle znění § 89 EŘ již o objektivní odpovědnost oprávněného za následek bez ohledu na zavinění (zastavení exekuce pro nemajetnost povinného). Zároveň se však tato odpovědnost vztahuje (již na základě jazykového výkladu) jen na výdaje exekutora, nikoli na jeho odměnu podle exekučního tarifu.³⁵

Toto ustanovení podle mého názoru může působit výkladové problémy zejména z pohledu povinných, kteří v této zákonné úpravě často vidí možnost, jak se „jednoduše“ zbavit svých exekucí.³⁶

Nejdříve je však potřeba si ujasnit samotný pojem „nemajetnost“. Jedná se o situaci, kdy majetek, kterým povinný disponuje, nepostačuje ani k úhradě nákladů účelně vynaložených soudním exekutorem v průběhu exekučního řízení k vymožení nároku oprávněného.³⁷

Otázkou zastavení exekuce pro nemajetnost se nejednou zabýval také Nejvyšší soud ČR, který vyslovil takový právní názor, že je třeba k aplikaci tohoto ustanovení (§ 89 EŘ a § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ) přistupovat velmi zdrženlivě.³⁸ Nemajetnost povinného nemůže být vnímána jako aktuální ekonomická nemožnost dostát svým závazkům, ale musí být brána z daleko širšího pohledu – tzn. zda je nejen teď, ale i v budoucnu možnost, že zde bude majetek, který bude moci být postižen v rámci prováděné exekuce. „Fakt, že exekuce bezúspěšně probíhá již po delší dobu, není sám o sobě důvodem pro zastavení exekuce podle ust. § 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř., lze-li v budoucnosti očekávat změnu v majetkových poměrech dovolatele. Samozřejmě

³⁴ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 110.

³⁵ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ Pro zajímavost lze zmínit, že lze narazit na mnoho webových stránek, které se přímo zaměřují na poradenství pro povinné, jak podat návrh na zastavení exekuce pro nemajetnost a „vyhnout“ se tak placení nákladů exekuce.

³⁷ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. května 2018, sp. zn. 20 Cdo 338/2018.

³⁸ Tamtéž.

za předpokladu, že tato změna je reálně očekávatelná v dostupné době, a nikoliv jen hypotetická.³⁹

Jak je již výše uvedeno, v případě, že zde není žádný postižitelný majetek povinného (a nelze předpokládat, že v budoucnu bude), tíží platební povinnost paušálně určených či účelně vynaložených výdajů oprávněného. Otázkou však zůstává, do jaké míry je tato povinnost oprávněného spravedlivá.

Nejprve je důležité se ptát, proč zákonodárce výslovně stanovil jeden konkrétní důvod pro zastavení exekuce, v jehož případě se ukládá povinnost k úhradě nákladů exekuce (vyjma odměny exekutora) oprávněnému bez ohledu na jeho zavinění. Odpovědí na tuto otázku by s největší pravděpodobností byla teorie přiměřené alokace rizik.⁴⁰

Domnívám se tedy, že lze povinnost oprávněného k úhradě hotových výdajů exekutora považovat za spravedlivou, neboť nelze-li shledat zavinění jak na straně oprávněného, tak na straně exekutora, že exekuci je nutno zastavit pro nemajetnost povinného, pak by se oba měli podílet určitým dílem na nákladech této neúspěšné exekuce. Pokud by oprávněný nebyl povinen k úhradě alespoň paušálně určených či účelně vynaložených výdajů, byl by negativní následek zastavení exekuce přenášěn pouze na soudního exekutora, což není spravedlivé zejména z toho důvodu, že exekutor nemůže vedení exekuce odmítnout.⁴¹ Exekuční činnost by tak z dlouhodobého hlediska byla spíše činností ztrátovou, což by mohlo vést i např. k narušení nezávislého vykonávání této činnosti.

Naopak za situace, kdy bylo objektivně předvídatelné, že exekuce bude zastavena, jelikož povinný nedisponuje žádným majetkem, je spravedlivé, aby oprávněný nesl náklady exekuce (včetně odměny exekutora a nákladů účastníků) bez dalšího v souladu s § 89 věta první EŘ. Příkladem by mohla být situace, ve které již bylo vedeno vůči povinnému neúspěšné insolvenční řízení, a i přesto věřitel podal návrh na zahájení exekučního řízení s vědomím toho, že nemůže být exekuce úspěšná, neboť zde lze shledat skutečné zavinění na straně oprávněného a lze tedy přičíst náklady exekuce (včetně odměny exekutora) k jeho tíži.

Ustanovení § 89 EŘ ve svém znění dále stanovuje také možnost oprávněného předem si sjednat s exekutorem výši účelně vynaložených výdajů v případě zastavení exekuce pro

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ K této teorii viz např. MELZER, F., TÉGL P., ŠÍNOVÁ, R. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19.

⁴¹ § 28 EŘ a § 30 EŘ a contrario.

nemajetnost povinného. Můžeme konstatovat, že se jedná o klasický smluvní závazek, který existuje bez ohledu na případné budoucí rozhodnutí o nákladech exekuce. Tato smlouva mezi soudním exekutorem a oprávněným může být uzavřena pouze pro případ zastavení exekuce pro nemajetnost povinného, jak vyplývá z dikce zákona. V případě sjednání takového závazku pro jiný důvod zastavení exekuce, by tato smlouva byla absolutně neplatná.⁴²

Jelikož nákladová povinnost může být uložena jak povinnému, tak oprávněnému s ohledem na jejich zavinění na zastavení exekuce, mohou pak ve vztahu ke smluvní odměně exekutora pro případ zastavení exekuce pro nemajetnost povinného vzniknout dvě situace.

V případě, že bude nákladová povinnost uložena povinnému, oprávněný je zavázán soudnímu exekutorovi plnit to, k čemu se zavázal ve smlouvě. Pokud však bude nákladová povinnost uložena oprávněnému a v usnesení o zastavení exekuce mu budou, mimo jiné, vyčísleny také účelně vynaložené výdaje, nelze po něm ze strany exekutora již požadovat plnění na základě uzavřené smlouvy, neboť by došlo ke dvojímu plnění z téhož právního důvodu⁴³.

2.3 Náklady exekučního řízení v případě dobrovolného plnění

Další specifickou situací v případě rozhodování o nákladech exekuce je, pokud povinný po zahájení exekučního řízení dobrovolně splní oprávněnému. Vystává zde totiž otázka, zda a popř. co si může účtovat exekutor na exekučních nákladech, když bylo plněno bez jeho přímé účasti na vymožení pohledávky.

Touto otázkou se již několikrát zabýval Ústavní soud, který ve své ustálené judikatuře⁴⁴ vyslovil takový právní názor, že v případě, kdy dojde k plnění povinného ještě před okamžikem, kdy se vůbec povinný dověděl o zahájení exekuce (popř. do okamžiku, než byl vydán v exekučním řízení exekuční příkaz či mu byla zaslána výzva k úhradě svého dluhu), není na místě, aby soudní exekutor vyčísлил své náklady paušální částkou (byť v souladu s exekučním tarifem), nýbrž je nutné zohlednit, i přes již zahájené exekuční řízení, určitou míru dobrovolnosti splnění dluhu povinným.

⁴² S ohledem na kogentní charakter ustanovení EŘ.

⁴³ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 120.

⁴⁴ Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 14. prosince 2013, sp. zn. II. ÚS 415/2012 či náleží Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2016, sp. zn. II. ÚS 262/2016.

V takovém případě nelze po povinném požadovat ani snížené náklady exekuce ve smyslu § 11 odst. 1 a § 13 odst. 3 exekučního tarifu, ale pouze reálné a účelně vynaložené náklady, které exekutorovi vznikly do doby, než bylo dlužné plnění uhrazeno.⁴⁵

V případech, kdy by tedy došlo k vydání příkazu k úhradě nákladů exekuce, kde náklady exekuce by byly vyčíslené paušální částkou, je na místě, aby se povinný bránil prostřednictvím námitek proti tomuto příkazu s odkazem na výše zmíněné nálezy ÚS.

Domnívám se, že takovýto přístup je zcela korektní. I s ohledem na samotnou úpravu nákladů exekučního řízení, která je založená na tom, že náklady exekuce se vyčísľují na základě vymožené (nikoli vymáhané) částky, je spravedlivé, aby povinný byl od této platební povinnosti osvobozen, pokud jeho pohledávka nebyla „vymožena“, ale dobrovolně splacena. Soudnímu exekutorovi však musí náležet alespoň reálně vynaložené náklady (např. poštovné), neboť nelze spravedlivě požadovat, aby tyto náklady nesl sám, protože v daném případě postupoval v souladu se zákonem.

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2016, sp. zn. 262/2016.

3. Obrana povinného proti rozhodnutí o nákladech exekuce

V této části diplomové práce se již dopodrobna zaměřím na jednotlivé prostředky, které poskytuje právní řád povinnému k obraně proti nákladům exekuce v rámci exekučního řízení v případě, že nesouhlasí ať už s uložení samotné platební povinnosti či s konkrétním vyčíslením těchto nákladů.

Stěžejním prostředkem obrany povinného jsou zejména námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce a odvolání proti usnesení o zastavení exekuce, kterými se v následující části své diplomové práce budu zabývat.

3.1 Pojem obrany

Stěžejním pojmem mé diplomové práce je pojem obrany povinného, přičemž tímto termínem rozumíme aktivní jednání tohoto účastníka exekučního řízení.

Exekuční řád společně s občanským soudním řádem napříč svými ustanoveními umožňují v rámci exekučního řízení povinnému uplatňovat procesní prostředky k odvrácení či zmírnění negativních následků spojených se zahájením exekuce. Ačkoli jsou tyto prostředky primárně nástrojem práva cílícím pro povinného, aktivní legitimace v mnohých případech svědčí i jiným (dalším) subjektům. Zpravidla se bude jednat o manžela povinného v situaci, kdy je v rámci exekuce postihován majetek ve společném jmění manželů nebo i jeho výlučný majetek.

Vedle principu obrany povinného je na místě také zmínit princip ochrany povinného, které společně „prozařují“ napříč exekučním řízením. Ochrana povinného je na rozdíl od obrany zaručena a poskytována bez dalšího, tzn. není zde nutno žádného aktivního jednání ze strany povinného (např. podání návrhu na zastavení exekuce), ale ochrana je dána samotnými zákonnými ustanoveními.⁴⁶ Exekutor či exekuční soud jsou pak těmito ustanoveními vázány a jsou povinni je dodržovat v rámci celého exekučního řízení.

3.2 Námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce

Stěžejním pojmem mé diplomové práce budou zejména námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, které byly již okrajově zmíněny v přechozích částech práce.

⁴⁶ Např. Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách), ve znění pozdějších předpisů.

Námitky jsou specifickým prostředkem nápravy, jejichž právní úpravu nalezneme zejména v § 88 EŘ. Z důvodu poměrné strohosti samotné právní úpravy byly sporné záležitosti ohledně tohoto prostředku obrany ponechány zejména praxi soudních exekutorů a exekučních soudů. Tato praxe pak dospěla k takovému právnímu názoru, že v situacích, kde úprava exekučního řádu o námitkách není dostatečná, lze analogicky užít ustanovení občanského soudního řádu o odvolání.⁴⁷

Námitky jsou obecně chápány jako specifický prostředek nápravy (vedle námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce dále také např. námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu). Jedná se o prostředek obrany, který směřuje proti rozhodnutí (soudního exekutora) a který je upraven v zákoně (exekuční řád). K jeho podání je oprávněna osoba, do jejíž práv bylo rozhodnutím zasazeno. Rozhodování o námitkách proti příkazu je založeno na apelačním systému a v případě jejich podání lze hovořit o suspenzivním účinku. Námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce však nelze klasifikovat do opravných prostředků, a to zejména z toho důvodu, že nedisponují devolutivním účinkem⁴⁸ (viz níže).

Námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce lze podat do 8 dnů od doručení tohoto příkazu. Jedná se o procesní lhůtu a pro zajímavost lze zmínit, že dříve činila tato lhůta pouze 3 dny.⁴⁹

V případě nevyužití institutu námitek po uplynutí výše uvedené lhůty nabývá příkaz k úhradě nákladů exekuce právní moci a lze povinnost uhradit náklady exekučního řízení vymáhat v rámci téhož exekučního řízení. Již samotný tento fakt dosvědčuje, že příkaz k úhradě nákladů exekuce lze považovat za akt sui generis, neboť k jeho výkonu dochází ex offo, nikoli na základě podání exekučního návrhu.

3.2.1. Aktivní legitimace

Klíčové ustanovení⁵⁰ exekučního řádu týkající se podání námitek hovoří o tom, že k podání námitek je oprávněn účastník řízení. Primárně se tedy bude jednat o oprávněného a

⁴⁷ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. str. 346.

⁴⁸ SVOBODA Karel, ŠÍNOVÁ Renata, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. str. 362.

⁴⁹ Zákon č. 347/2007 Sb., kterým se zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰ § 88 odst. 3 EŘ.

povinného ve smyslu § 36 odst. 1 EŘ, ale také o manžela povinného v případě, že je exekucí postihován jeho majetek nebo majetek ve společném jmění manželů.⁵¹

Dalším subjektem, který v daném případě přichází v úvahu, může být také např. dědic povinného či oprávněného, který vstoupil namísto původního účastníka řízení a převzal tak jeho práva a povinnosti.

Ze zákonného znění nevyplývá, že by aktivní legitimace svědčila nějakému dalšímu subjektu. Jelikož soudní a exekutorská praxe dovodila možnost analogického užití právní úpravy odvolání na rozhodování o námitkách, v případě, že by námitky podala osoba neoprávněná (např. osoba blízká, nikoli však manžel povinného), soudní exekutor by rozhodoval o podaných námitkách ve smyslu § 218 písm. b) OSŘ – tedy by je odmítnul.

3.2.2. Obsahové náležitosti námitek

V případě, že se povinný rozhodne podat námitky vůči příkazu k úhradě nákladů exekuce, je důležité vymezit obsahové náležitosti samotných námitek.

V tomto ohledu je dle mého názoru právní úprava námitek nedostatečná, neboť exekuční řád ve svém znění nestanovuje absolutně žádné kritéria pro jejich obsah. Pouze z praxe se dovozuje, že námitky by, kromě obecných náležitostí ve smyslu § 42 OSŘ, měly obsahovat zejména konkrétní důvod (důvody), z nichž povinný dovozuje nesprávnost daného rozhodnutí.⁵² Pokud bychom se na to podívali z praktického hlediska, je zcela jisté na místě, aby v poučení příkazu k úhradě nákladů exekuce zazněly všechny výše zmíněné náležitosti výslovně a předcházelo se tím tak průtahům v exekučním řízení z důvodu chybně podaných námitek povinným.

V případě, že některá z výše uvedených obsahových náležitostí chybí, by pak soudní exekutor měl povinného vyzvat k jejich doplnění či opravení podle § 43 OSŘ. Ačkoli je pro podání námitek stanovena osmidenní lhůta k jejich podání, výzvou k odstranění vad námitek však zpravidla povinný dosáhne jejího prodloužení. Řádně podané námitky pak může povinný vzít zpět do doby, než je o nich rozhodnuto.⁵³

⁵¹ § 36 odst. 2 EŘ.

⁵² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád. Exekuční právo. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. str. 460.

⁵³ Tamtéž.

3.2.3. Suspensivní a devolutivní účinek námitek

V případě včasých a řádně podaných námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce dané rozhodnutí soudního exekutora nenabude právní moci. Povinnost v něm uložená pak nemůže být do doby do rozhodnutí o námitkách vymáhána v rámci exekučního řízení.

Co se týče devolutivního účinku námitek, nelze dospět k jednoznačnému závěru. V situaci, kdy soudní exekutor námitkám povinného vyhoví, neboť je shledá důvodnými, můžeme hovořit o jakési formě autoremedury, tudíž devolutivní účinek je v takovémto případě vyloučen.

Pokud však soudní exekutor dospěje k závěru, že nemůže podaným námitkám povinného vyhovět (ať již zčásti, nebo zcela), je nutno tyto námitky postoupit k rozhodnutí exekučnímu soudu podle § 88 odst. 3 EŘ. Zde však vyvstává otázka, zda se rozhodnutí exekučního soudu o námitkách dá považovat za rozhodnutí nadřízeného orgánu, abychom mohli hovořit o devolutivním účinku těchto námitek.

Z dikce zákona, který stanoví, že „*úkony exekutora se považují za úkony exekučního soudu*“⁵⁴, se domnívám, že lze dojít k obecnému závěru, že námitky nemají devolutivní účinek, neboť o nich nerozhoduje nadřízený orgán, nýbrž orgán, který je staven na roveň soudnímu exekutorovi.

3.2.4. Rozhodování soudního exekutora o námitkách

V situaci, kdy se povinný rozhodne bránit proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, je nutno tyto námitky zaslat na sídlo soudního exekutora, jenž exekuci vede, přičemž lhůta k jejich podání je lhůtou procesní. Včasné podané námitky pak mají suspensivní účinek, tedy příkaz k úhradě nákladů exekuce se nestane pravomocným do doby, dokud exekutor či soud o předmětných námitkách nerozhodne.

Soudní exekutor má několik možností, jak o daných námitkách rozhodnout – vyhovět, nevyhovět, částečně vyhovět.

V ideální situaci pro povinného exekutor shledá podané námitky důvodnými. V takovém případě dochází k jejich vyhovění, přičemž soudní exekutor zruší napadený příkaz k úhradě nákladů exekuce a na jeho místo vydá příkaz nový, pozměněný v souladu s vytýkanými skutečnostmi. Zároveň je důležité zmínit, že i proti tomuto novému příkazu

⁵⁴ § 28 věta druhá EŘ.

k úhradě nákladů exekuce lze podat námitky ve smyslu § 88 odst. 3 EŘ. Možnost obrany povinného je tedy i po přezkumu původního příkazu zaručena.

V praxi mnohem častější je však nevyhovění námitkám povinného. V takovém případě exekutor postupuje podle § 88 odst. 3 věta druhá, tedy postoupí podané námitky bez zbytečného odkladu k posouzení a rozhodnutí exekučnímu soudu. Soudní exekutor může společně s podanými námitkami soudu zaslat i své vyjádření, proč shledává námitky nedůvodnými. Pokud tak učiní, je povinen toto vyjádření doručit i povinnému, aby se k tomuto vyjádření mohl vyjádřit.⁵⁵

3.2.5. Rozhodování exekučního soudu o námitkách

Daleko větší rozhodovací roli v procesu rozhodování o námitkách má v exekučním řízení exekuční soud. Soudní přezkum je v dané věci zaručen vždy, kdy soudní exekutor alespoň zčásti nevyhoví podaným námitkám povinného.

Rozsah soudního přezkumu jsem již nastínila výše, přesto na otázku míry přezkumu neexistuje ucelený a definitivní právní názor. Osobně se domnívám, že z toho důvodu, že proti rozhodnutí exekučního soudu o námitkách není přípustný opravný prostředek, by měl být zaručen a zajištěn soudní přezkum námitek v rámci plné jurisdikce, tzn. exekuční soud by neměl být v přezkumu vázán pouze vytykanými důvody povinného, ale měl by mít možnost přezkoumat správnost příkazu k úhradě nákladů exekuce v celém rozsahu. Možnost takového soudního přezkumu shledávám za správný zejména z toho důvodu, že je to právě exekutor, kdo vydává rozhodnutí o nákladech exekuce a rozhoduje tím tak, mimo jiné, o svém vlastním „výdělku“. Ačkoli má soudní exekutor povinnost postupovat a své náklady vyčíslovat v souladu s exekučním tarifem⁵⁶, nezřídka kdy může nastat situace chybného (ať již úmyslného či neúmyslného) určení výše těchto nákladů. Princip plné jurisdikce by tak zaručil právo povinného účinně se bránit proti nezákonně stanovené platební povinnosti povinného. Skutečnost, že se rozhodovací pravomoc v daném případě přesouvá na specifický subjekt (exekutora), který stojí mimo soudní soustavu, nesmí být na újmu účastníkům exekučního řízení.

Co se týče samotného rozhodování exekučního soudu o námitkách, *„justiční praxe většinou rozhoduje tak, že výrok formuluje ve vztahu k příkazu. V případě opožděných námitek*

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2005, sp. zn. II. ÚS 336/2005.

⁵⁶ Vyhláška č. 330/2001 Sb., exekuční tarif, ve znění pozdějších předpisů.

by měl soud tyto odmítnout, nedůvodné námitky by měl soud zamítnout. Ve skutečnosti však soud rozhoduje tak, že příkaz potvrzuje. V rozsahu, kdy soud shledává námitky důvodnými, příkaz zrušuje a věc vrací exekutorovi.⁵⁷ Exekutor pak ve věci znovu vydává příkaz k úhradě nákladů exekuce, proti kterému jsou opět přípustné námitky.

Rozhodování exekučního soudu o námitkách shledávám velmi specifické a osobně za nesprávné. Pokud se obecně vychází z premisy, že na úpravu námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce lze v případě chybějící právní úpravy užít ustanovení občanského soudního řádu upravující odvolání, pak by i exekuční soud v případě námitek měl rozhodovat právě ve vztahu k podaným námitkám (odvolání) a nikoli pouze ve vztahu k napadanému příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Dále je také důležité zmínit, že v situaci, kdy o správnosti příkazu k úhradě nákladů exekuce rozhoduje exekuční soud, má soudní exekutor, jenž příkaz vydal, postavení účastníka řízení, tedy nachází se v rovném postavení vůči povinnému a oprávněnému.⁵⁸ Z důvodu tohoto postavení pak plyne právě například povinnost exekutora zaslat své vyjádření k námitkám i ostatním účastníkům řízení. Sleduje se tím zejména zachování principu rovnosti zbraní mezi účastníky.

Pokud exekuční soud neshledá námitky povinného důvodnými, usnesením napadený příkaz k úhradě nákladů exekuce potvrdí (viz výše). Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek v souladu s § 88 odst. 4 EŘ. Jedinou možností obrany povinného proti tomuto rozhodnutí je ústavní stížnost, kterou jako prostředek obrany povinného přiblížím níže.

3.2.6. Ústavní stížnost proti rozhodnutí exekučního soudu o námitkách

V případě, kdy povinný po soudním přezkumu svých námitek stále není s výsledkem „spokojen“, nezbývá mu mnoho možností, jak se proti tomuto rozhodnutí soudu bránit, neboť zákonná úprava exekučního řádu neumožňuje podat žádný opravný prostředek.

Jediným prostředkem, kterým se může povinný v této fázi bránit, je již výše nastíněná ústavní stížnost, jejíž stěžejní právní úpravu nalezneme v zákoně o Ústavním soudu.⁵⁹

⁵⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád. Exekuční právo. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. str. 461.

⁵⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011 sp. zn. III. ÚS 3008/2011.

⁵⁹ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Jedná se však o velmi specifický prostředek k ochraně práv a svobod, které jsou ústavně zaručeny. „*Ústavní stížnost je možné podat pouze za určitých okolností a Ústavní soud se jí nemusí věcně zabývat vždy, nýbrž v tolika v některých, zákonem vymezených případech. Nestačí proto, když je napadené rozhodnutí objektivně chybné, nýbrž tato vadnost musí spočívat právě v nerespektování ústavně zaručených základních práv a svobod.*“⁶⁰

Pokud by se tedy povinný rozhodl bránit prostřednictvím ústavní stížnosti, musí svá tvrzení v tomto podání odůvodnit zásahem a porušením svého základního práva či svobody, které mu garantuje Ústava či Listina základních práv a svobod. V dané situaci povinnému svědčí aktivní legitimace, neboť lze tvrdit, že bylo porušeno jeho ústavně garantované právo či svoboda a že k tomu zásahu došlo ze strany orgánu veřejné moci (exekučního soudu či soudního exekutora).⁶¹ Orgán veřejné moci je pak v daném případě pasivně legitimovaný.

Povinný by pak konkrétně mohl svoji ústavní stížnost zdůvodnit například porušením práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod – záleželo by na konkrétní situaci. Ústavní stížnost však nemá suspenzivní účinek, tedy příkaz k úhradě nákladů exekuce zůstává nadále pravomocným a vykonatelným, a do doby, než Ústavní soud rozhodne o ústavní stížnosti povinného, lze povinnost uloženou tímto příkazem nadále vymáhat v exekučním řízení.

3.3 Odvolání proti usnesení o zastavení exekuce

Dalším prostředkem obrany proti nákladům exekuce, který právní řád povinnému nabízí, je odvolání proti usnesení o zastavení exekuce.

Stěžejní právní úpravu zastavení exekuce nalezneme zejména v ustanovení § 268 OSŘ, které vymezuje důvody pro zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce). Exekuční řád pak ve svém ustanovení § 55 a § 55a specifikuje náležitosti a podmínky podání návrhu na zastavení exekuce.

Na rozdíl od obrany proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, která má vlastní specifickou úpravu v ustanovení § 88 EŘ, obrana proti usnesení o zastavení exekuce speciální zákonnou úpravou nedisponuje. Pramen tohoto opravného prostředku bychom hledali zejména v § 55c EŘ a § 201 an. OSŘ.

⁶⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 4. vydání. Praha: Leges, 2018. str. 73.

⁶¹ § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Příslušným soudem pro rozhodování o odvolání proti usnesení o zastavení exekuce je krajský soud, v jehož obvodu působí exekuční soud.⁶²

3.3.1. Přípustnost odvolání

Pokud povinný využije tohoto obranného institutu, krajský soud se nejprve musí zabývat přípustností samotného odvolání – tedy zda byla naplněna její objektivní a subjektivní stránka.⁶³ O objektivně přípustném odvolání lze hovořit tehdy, pokud zákon takovýto opravný prostředek proti rozhodnutí dovoluje (umožňuje). V daném případě je tato podmínka splněna, neboť usnesení o zastavení exekuce je rozhodnutím exekutora, proti kterému je odvolání přípustné (§ 55c odst. 3 EŘ a contrario).

Subjektivní stránka přípustnosti odvolání je pak naplněna tehdy, pokud tento opravný prostředek podá účastník, jemuž byla rozhodnutím exekutora způsobena újma. Jelikož předmětem přezkumu je v daném případě nákladová povinnost povinného, lze zcela nepochybně konstatovat, že usnesení o zastavení exekuce je způsobilé k naplnění i subjektivní stránky přípustnosti odvolání, neboť je zasahováno do majetkové sféry povinného.

3.3.2. Aktivní legitimace

Aktivní legitimace pro podání odvolání svědčí opět účastníkům řízení, stejně jako tomu je u námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce. Na rozdíl od podání námitek je však oprávněn k podání odvolání i vedlejší účastník, pokud naplní podmínky stanovené v § 203 OSŘ. Tuto možnost aktivní legitimace vedlejšího účastníka můžeme dovodit zejména z ustanovení § 55c odst. 5, které hovoří o tom, že ustanovení OSŘ se na úpravu odvolání podle exekučního řádu použijí přiměřeně.

3.3.3. Obsahové náležitosti

Co se týče obsahových náležitostí, užije se opět subsidiární úprava odvolání v OSŘ, tedy z podání povinného musí být, kromě obecných náležitostí, především zjevné, v čem je spatřována nesprávnost napadeného usnesení o zastavení exekuce – v daném případě tedy nesprávnost vyčíslení nákladů exekučního řízení, a čeho se povinný konkrétně domáhá (odvolací návrh).⁶⁴

⁶² § 55c odst. 2 EŘ.

⁶³ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. str. 249.

⁶⁴ § 205 odst. 1 OSŘ.

Podání odvolání na rozdíl od námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce disponuje jak suspenzivním, tak i devolutivním účinkem.

3.3.4. Rozhodování soudu o odvolání proti usnesení o zastavení exekuce

Krajský soud se při rozhodování o odvolání podaném povinným opět řídí primárně ustanoveními občanského soudního řádu. Meritorně rozhoduje tedy soud tak, že buď vydané usnesení o zastavení exekuce potvrzuje, pokud odvolání neshledá důvodným. Pokud však rozhodnutí soudního exekutora shledá věcně nesprávným, toto usnesení bude soudem zpravidla změněno ve smyslu § 220 odst. 1 OSŘ.

Lhůta pro podání daného odvolání je zákonem stanovena na 15 dnů od doručení písemného vyhotovení předmětného usnesení o zastavení exekuce.⁶⁵

Ačkoli se tento prostředek obrany opírá zejména o zákonnou úpravu odvolání v nalézacím řízení, je důležité zmínit důležitý rozdíl v úpravě týkající se zmeškání lhůty pro podání odvolání v řízení exekučním. Občanský soudní řád totiž v nalézacím řízení umožňuje v případě zmeškání lhůty její prominutí, exekuční řád však nikoli.⁶⁶

3.3.5. Důvod zastavení exekuce jako předběžná otázka

Ve své poměrně strohé úpravě nákladů řízení exekuční řád stanoví, že dojde-li k zastavení exekuce, je povinen uhradit náklady ten účastník, který zastavení zavinil. Pojem zavinění ve smyslu § 89 EŘ byl již rozebrán výše, přičemž je na místě zopakovat, že se jedná o zavinění hmotněprávní.

Ve své diplomové práci se nebudu zabývat jednotlivými důvody zastavení exekuce, ráda bych však na tomto místě nastínila problematiku nákladů řízení spojenou se zastavením exekuce v případech, kdy sice účastník řízení souhlasí s tímto zastavením, avšak shledává k tomu jiný důvod, než pro který byla exekuce skutečně zastavena.

Ačkoli by se na první pohled mohlo zdát, že odůvodnění zastavení exekučního řízení není nijak zvláště problematickou oblastí, nezřídka kdy může nastat situace, kdy právě z důvodu nesprávného určení důvodu zastavení exekuce, vznikne platební povinnost povinnému, ačkoli by z jiného důvodu zastavení tížila druhého účastníka řízení, oprávněného.

V praxi pak dle mého názoru bude do největšího konfliktu vstupovat zejména jako důvod zastavení exekuce nemajetnost povinného dle § 268 odst. 1 písm. e) versus zastavení

⁶⁵ § 55c odst. 4 EŘ.

⁶⁶ § 35 odst. 5 EŘ.

exekuce na návrh oprávněného dle § 268 odst. 1 písm. c) OSŘ (který návrh například podá z toho důvodu, že ví, že není dohledatelný žádný zabavitelný majetek povinného). Pokud takováto situace nastane, krajský soud, který je příslušný pro rozhodování o odvolání proti usnesení o zastavení exekuce, je povinen důvod pro zastavení exekuce znovu v rámci řízení o odvolání přezkoumat jako předběžnou otázku⁶⁷, přičemž není vázán důvodem, který v usnesení o zastavení exekuce určil soudní exekutor.

3.3.6. Náklady řízení při částečném zastavení exekuce

Často v exekučním řízení může dojít také k situaci, kdy dojde pouze k částečnému zastavení exekuce. Jedná se z pohledu určení nákladů řízení o velmi specifický stav, neboť exekuční řízení nadále pokračuje, tedy zpravidla dochází k vyčíslení nákladů exekuce v neprospěch povinného později v souvislosti se skončením daného exekučního řízení (ať již bude skončeno vymožením či zastavením) v rámci příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Odlišná je však situace, kdy dojde k částečnému zastavení exekuce z důvodu zavinění na straně oprávněného.⁶⁸ V takovém případě je nutno vypořádat se s náklady řízení právě v rámci usnesení o částečném zastavení exekuce, přičemž zákonnou oporou by bylo zejména ustanovení § 271 OSŘ a také exekuční řád, který stanoví, že náklady exekuce při jejím zastavení hradí ta strana, která toto zastavení zavinila.

Ačkoli teoretické určení, který účastník řízení má v případě částečného zastavení exekuce povinnost hradit vzniklé náklady, nečiní nijak zvlášť problém, v praxi nejvíce problematické bývá konkrétní vyčíslení nákladů, neboť neexistuje jednotný názor, co všechno tyto náklady zahrnují.

„Především je třeba vyjít z § 154 odst. 1 OSŘ, podle něhož pro rozhodnutí soudu (exekutora) je rozhodující stav v době vyhlášení. To znamená, že exekuční soud (exekutor) musí k rozhodnutí o nákladech exekuce a o nákladech mezi účastníky přistoupit tak, aby zapravil veškeré náklady, které vznikly do té doby.“⁶⁹

Mimo jiné, je pro úpravu nákladů exekučního řízení v případě částečného zastavení exekuce klíčový také § 271 OSŘ, jak již bylo zmíněno výše.

⁶⁷ Srov. SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 119.

⁶⁸ LEVÝ, Jiří. In: SVOBODA, K., HRMADA, M., LEVÝ, J. VLÁČIL, D., TLÁŠKOVÁ, Š., PIRK, T. *Náklady řízení*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 256.

⁶⁹ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 124.

Platební povinnost i v případě částečného zastavení exekuce bude v praxi zpravidla mnohem častěji tížit povinného. Je tomu tak zejména z toho důvodu, že zavinění na částečném zastavení exekuce se v případě povinného presumuje, neboť je to právě povinný, kdo řádně nesplnil svoji povinnost (zaplatit dluh), a z tohoto důvodu muselo být zahájeno exekuční řízení.⁷⁰ Naopak zavinění v případě oprávněného nelze obecně předpokládat a je nutno jej zkoumat (ex offa), zejména tedy, zda oprávněný dodržel určitou míru pečlivosti a opatrnosti v případě podání návrhu na zahájení exekuce.⁷¹ Zavinění oprávněného se presumuje pouze v takovém případě, kdy vezme oprávněný exekuční návrh zpět nebo navrhne-li zastavení exekuce poté, co již bylo exekuční řízení zahájeno.⁷²

K vyčíslení (dosavadních) nákladů exekučního řízení dochází v rámci usnesení o částečném zastavení exekuce pouze v případě, že lze toto zastavení přičíst oprávněnému. V takové situaci exekuční soud či exekutor v usnesení uloží oprávněnému povinnost zaplatit konkrétně vyčíslené náklady soudnímu exekutorovi, popř. též povinnému, vztahující se k části nároku, v němž již exekuce nepokračuje.⁷³

V případě částečného zastavení exekuce tedy není na místě žádný prostředek obrany povinného, neboť v rozhodnutí o částečném zastavení exekuce se ukládá nákladová povinnost oprávněnému. Ten se v takové situaci může případně bránit opět odvoláním za splnění podmínek uvedených v § 201 an. OSŘ.

3.4 Přípustnost dovolání (?) proti nákladům exekuce

Obecně lze konstatovat, že v exekučním řízení (stejně jako v řízení nalézacím) je dovolání přípustné proti pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.⁷⁴ V oblasti samotného rozhodování o nákladech exekuce lze tak o dovolání uvažovat pouze u usnesení o zastavení exekuce. Užití tohoto mimořádného prostředku je však v praxi poněkud problematictější.

⁷⁰ FIALOVÁ, P. Příkaz k úhradě nákladů exekuce. *Komorní listy*, 2014, roč. 6, č. 3, s. 26.

⁷¹ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. prosince 2013, sp. zn. 20 Cdo 1013/2013.

⁷² SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 108.

⁷³ TICHÝ, Luděk. ČERNÝ, Jiří. *Rozhodování o nákladech řízení při částečném zastavení exekuce* [online]. epravo.cz, 24. srpna 2018 [cit. 25. února 2019]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodovani-o-nakladech-rizeni-pri-castecnem-zastaveni-exekuce-108058.html>.

⁷⁴ § 236 odst. 1 OSŘ.

První úskali dovolání shledávám zejména v ustanovení § 238 odst. 1 písm. c) OSŘ, neboť stanoví, že „dovolání není přípustné proti rozsudkům a usnesením vydaným v řízeních, jejichž předmětem bylo v době vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50 000 Kč, včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení.“ Překročení hranice peněžitého plnění ve výši 50 000 Kč je dle mého názoru jedním z kamenů úrazu, protože ne každá pohledávka vymáhaná soudním exekutorem překračuje tuto výši. Za takového stavu je tedy dovolání nepřipustné a povinný nemůže tohoto prostředku obrany využít.

Druhé (a největší) úskali skýtá pak ustanovení § 238 odst. 1 písm. h) OSŘ, neboť dovolání nemůže směřovat pouze proti výroku o nákladech řízení. Tyto náklady jsou totiž pouhým vedlejším plněním vyplývajícím z výroku usnesení o zastavení exekuce, jež je procesní povahy.

Přípustnost dovolání proti nákladům exekuce rozebíral ve své judikatuře i Nejvyšší soud ČR, kdy vyslovil takový právní názor, že tento mimořádný opravný prostředek není co do výroku o těchto nákladech přípustný.⁷⁵ „Dovolání proti těmto usnesením je přípustné za předpokladu, že je jimi rozhodováno ve věci zastavení exekuce, takové rozhodování pak představuje nepochybně věc samu – předmětem rozhodování je další osud exekuce.“⁷⁶

O dovolání lze tedy uvažovat pouze v takovém případě, že by povinný dovoláním napadal usnesení o zastavení exekuce jako celek, tzn. nikoli pouze výrok o nákladech exekuce.

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2005, sp. zn. 20 Cdo 2740/2004.

⁷⁶ Tamtéž.

4. Analýza jednotlivých procesních prostředků obrany na vybraných rozhodnutích

V této části své diplomové práce bych ráda provedla analýzu vybraných soudních rozhodnutí, ve kterých bylo rozhodováno o prostředcích obrany povinného a zaměřila bych se zejména na to, do jaké míry byla v daných případech obrana povinného účinná (efektivní). Pro tento rozbor jsem se snažila vybrat rozhodnutí určitým způsobem zajímavá či až „kontroverzní“.

4.1 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2396/2013⁷⁷

Jak jsem již výše ve své diplomové práci nastínila, ústavní stížnost je velmi specifickým prostředkem obrany, neboť v jejím odůvodnění musí být tvrzen (a pro její úspěšnost potvrzen) zásah a porušení základního práva či svobody, které jsou garantovány ústavním pořádkem České republiky. Lze konstatovat, že o většině ústavních stížností je obecně rozhodováno ze strany Ústavního soudu tak, že jsou odmítnuty pro zjevnou neopodstatněnost. Zároveň se také Ústavní soud vždy ve svých rozhodnutích zásadně vymezuje, že je institucí sloužící pouze k ochraně ústavnosti a nepřísluší mu právo dozorovat nad rozhodovací činností obecných soudů. Nicméně má však pravomoc do této činnosti zasáhnout v případě, kdy tyto soudy svými rozhodnutími zasáhnou právě do ústavně garantovaných práv a svobod jednotlivce.

4.1.1. Skutkový stav

Ústavní stížností podanou k přepravě dne 5. 8. 2013 se stěžovatelka (povinná v exekčním řízení) domáhala zrušení rozhodnutí obecných soudů, konkrétně Obvodního soudu pro Prahu 4 a Městského soudu v Praze, přičemž tento prostředek obrany zdůvodnila zejména porušením jejího práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 a porušením práva na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“).

Stěžovatelce byla obecnými soudy uložena povinnost uhradit náklady exekuce, jež byla zastavena, a tyto náklady byly vyčísleny na částku 7800 Kč na základě doložené činnosti exekutora v rámci daného exekčního řízení. Při uložení této platební povinnosti obecné soudy vycházely ze znění § 89 EŘ, který stanoví, že v případě, že je exekuce zastavena, hradí náklady exekuce ten účastník, který toto zastavení zavinil.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2014, sp. zn. III. ÚS 2396/2013.

V dané situaci se jednalo o to, že stěžovatelka (povinná) se o samotném exekučním titulu a o zahájení exekučního řízení proti její osobě dozvěděla až doručením usnesení o nařízení exekuce. Z tohoto důvodu podala návrh na odklad exekuce ve smyslu § 54 EŘ, kterému však soudní exekutor nevyhověl.

Obecné soudy při hodnocení toho, kdo v daném případě způsobil (zavinil) zastavení exekuce, vycházely z té skutečnosti, že oprávněný nemohl ani při zachování náležité opatrnosti a uvážlivosti při podání exekučního návrhu vědět a předpokládat, že bude exekuce zastavena. Proto nelze dospět k závěru, že by oprávněný dané zastavení exekuce zavinil.

Naopak soudy konstatovaly, že je to právě povinná, které byla autoritativně uložena povinnost a která v době zahájení exekučního řízení dobrovolně nesplnila povinnost jí danou exekučním titulem, proto je zavinění v dané situaci nutno (dle názoru obecných soudů) přičíst povinné, protože oprávněný s ohledem na zachování náležité opatrnosti a uvážlivosti zastavení exekuce nezavinil. Soudy svoji argumentaci podpořily i nálezem Ústavního soudu⁷⁸, který již v minulosti otázku zavinění při zastavení exekuce řešil a ve kterém bylo zavinění povinného dovozeno právě z dobrovolného nesplnění povinnosti, kterou mu ukládá exekuční titul.

Ústavní soud po přezkoumání formálních náležitostí shledal ústavní stížnost jako důvodnou, neztotožnil se však s jejím odůvodněním. Napříč tomuto nesouhlasu však vyslovil takový právní názor, že samotné odůvodnění ústavní stížnosti nebrání soudu tomu, aby danou situaci přezkoumal i z jiných hledisek, neboť ve prospěch tohoto přezkumu hovoří (mimo jiné) legitimní cíl, a to upřesnění stávající „exekuční“ judikatury ÚS. Jediné, čím je ÚS ve svém rozhodování o ústavní stížnosti vázán, je totiž samotný petit, nikoli její odůvodnění.

Po přezkoumání okolností případu došel soud k závěru, že nákladová povinnost byla stěžovatelce (povinné) uložena neoprávněně. Ačkoli svá rozhodnutí obecné soudy opřely o argumentaci ÚS z dřívějšího nálezu, jednalo se o zcela jiný skutkový stav, a tedy na danou situaci neuplatnitelný.

ÚS v daném případě zhodnotil uložení povinnosti úhrady nákladů exekuce povinné jako nespravedlivé, neboť nelze dojít k závěru, že zastavení exekuce povinná zavinila. Pouhá skutečnost, že nelze přičíst zavinění oprávněnému, neboť zachoval požadovanou míru pečlivosti a opatrnosti, nemůže vést k uložení platební povinnosti povinné bez dalšího. Oba

⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 19. srpna 2010, sp. zn. II. ÚS 594/2010.

účastníci exekučního řízení jsou v takové situaci v totožném postavení vůči zavinění (ani jednomu nelze prokázat), a proto nelze spravedlivě uložit tuto povinnost ani jednomu z nich.

V daném nálezu se dále ÚS zabýval tím, zda nedošlo k nějakému pochybení ze strany soudního exekutora, neboť obecné soudy vůbec nezvážily možnost, že by náklady exekuce mohly tížit právě jeho samotného. Po přezkoumání soud pak došel k závěru, že soudní exekutor pochybil při vyřízení návrhu na odklad exekuce, jež podala v řízení stěžovatelka (povinná), a proto je v tomto případě nejspravedlivější, aby náklady exekuce šli právě k tíži soudního exekutora.

Ústavní soud konstatoval porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 LZPS a její práva vlastnit majetek dle čl. 11 odst. 1 LZPS. Ústavní stížnosti tak bylo vyhověno, ÚS zrušil obě rozhodnutí obecných soudů a věc vrátil zpět k rozhodnutí v intencích jím vysloveného právního názoru.

4.1.2. Analýza efektivity obranného prostředku

Jak jsem již avizovala výše v této diplomové práci, převážná většina ústavních stížností je ze strany ÚS odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost, neboť vždy je pro úspěšnost této obrany potřeba, aby došlo k zásahu a porušení základního práva či svobody jednotlivce.⁷⁹

V daném případě bylo skutečně ze strany ÚS shledáno porušení základního práva povinné, a to konkrétně práva na spravedlivý proces a práva vlastnit majetek ve smyslu příslušných ustanovení LZPS, z důvodu výše popsaných.

V tomto nálezu hrál stěžejní roli pojem „zavinění“, který v rozhodovací praxi způsobuje poměrně velké problémy. Jednak neexistuje jednotný názor na to, zda se jedná o zavinění procesní či hmotněprávní, a samotné soudy ve svých rozhodnutích toto pojetí velmi často zaměňují.⁸⁰ Jednak v praxi působí problémy určení, kdo z účastníků řízení je stranou, která skutečně zavinila zastavení exekuce.

V souvislosti s určením platební povinnosti jednomu z účastníků řízení osobně shledávám nesprávnou častou obrannou argumentaci soudních exekutorů (a soudů), kteří tvrdí, že povinnost nést náklady exekuce nelze uložit k tíži samotnému exekutorovi, neboť exekutor svoji činnost provozuje zásadně za úplatu, a proto by taková situace byla v rozporu s kogentním ustanovením § 3 EŘ. K takovému názoru však nelze dospět zejména v takových případech, ve

⁷⁹ Informace dostupná na webových stránkách Ústavního soudu – <http://nalus.usoud.cz/>

⁸⁰ Viz kapitola 2.2.1.

kterých nelze spravedlivě uložit povinnost k úhradě nákladů exekuce ani jednomu z účastníků exekučního řízení. Tuto povinnost nelze ani v této situaci bez dalšího uložit povinné pouze z toho důvodu, že oprávněný nezavinil zastavení exekuce a že je to primárně povinný, koho má platební povinnost nákladů exekuce tížit. Ačkoli exekuční řád stanoví, že exekutor vykonává exekuční a další činnost za úplatu, nelze opomíjet fakt, že exekutor je mimo vykonavatele veřejné moci také podnikatelem, s čímž se pojí i rizika spojená s podnikáním jako takovým, tedy nelze jeho odměnu vždy zaručit bez dalšího.

Domnívám se, že se obecné soudy uchýlily ke svým závěrům ohledně uložení povinnosti k úhradě nákladů exekuce povinné (mimo jiné) zejména na základě ustanovení § 87 odst. 3 EŘ, tedy i přes to, že nelze shledat zavinění na straně povinné, uložily tuto povinnost na základě zmiňovaného ustanovení. S takovým závěrem však nelze souhlasit, což v daném nálezu konstatoval i samotný Ústavní soud.

Na tomto nálezu lze demonstrovat, že se jednalo o skutečně efektivní obranu proti nákladům exekuce i přes to, že byla vystavěna na „chybném“ odůvodnění. Soud se v tomto nálezu vyslovil, že není při rozhodování o ústavní stížnosti primárně vázán jejím odůvodněním, ale pouze petitem stížnosti v případě, kdy lze dojít k závěru, že bylo zasaženo do ústavně garantovaných základních práv a svobod jednotlivce. Jelikož v dané věci došlo k nespravedlivému a nesprávnému určení nákladové povinnosti povinné, čímž k takovému zásahu (a porušení) došlo, je zcela namístě, že se takovou ústavní stížností ÚS zabýval a rozhodl ve prospěch povinné.

4.2 Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, sp. zn. 22 Co 634/2014⁸¹

4.2.1. Skutkový stav

V předmětném sporu se povinný domáhal zrušení povinnosti k úhradě nákladů exekuce, která mu byla uložena soudním exekutorem v jednom z výroků usnesení o zastavení exekuce.

K zastavení předmětného exekučního řízení došlo z důvodu podání návrhu na její zastavení oprávněným podle § 268 odst. 1 písm. c) OSŘ. Oprávněný učinil tento návrh z důvodu probíhajícího insolvenčního řízení proti povinnému (dlužníkovi), neboť bylo v rámci tohoto řízení již vydáno usnesení o splnění oddlužení.

⁸¹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. ledna 2015, sp. zn. 22 Co 634/2014.

Na základě těchto skutečností rozhodl soudní exekutor usnesením o zastavení exekuce, kdy v tomto rozhodnutí uložil platební povinnost k úhradě nákladů exekuce povinnému. K tomuto závěru dospěl na základě toho, že na straně oprávněného neshledal zavinění na zastavení exekuce, protože oprávněný při podání exekučního návrhu nemohl vědět a předpokládat, že bude v budoucnu proti povinnému zahájeno insolvenční řízení, zachoval tedy náležitou míru pečlivosti a uvážlivosti při podání exekučního návrhu. Proto soudní exekutor rozhodl ve svém výroku II. o uložení povinnosti k úhradě nákladů povinnému.

Povinný se rozhodl proti danému usnesení bránit, a proto podal proti rozhodnutí včasné odvolání, které odůvodnil tím, že v rámci insolvenčního řízení soud vzal usnesením na vědomí splnění oddlužení. Dlužník tak byl osvobozen od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v jakém nebyly doposud uspokojeny, a věřitelé, kteří nepřihlásili své pohledávky do insolvenčního řízení, tak již nemají nárok žádat úhradu svých nepřihlášených pohledávek.

Pohledávka soudního exekutora spočívající v úhradě nákladů exekuce povinným nebyla však v daném případě do zmiňovaného insolvenčního řízení exekutorem přihlášena, proto v souladu s usnesením o vzetí na vědomí splnění oddlužení zaniklo oprávnění exekutora zaplacení této pohledávky po povinném požadovat. Z tohoto důvodu bylo shledáno odvolání povinného jako důvodné a usnesení soudního exekutora o zastavení exekuce bylo změněno tak, že soudní exekutor nemá právo na úhradu nákladů exekuce, neboť ani jeden z účastníků řízení nezavinil její zastavení.

4.2.2. Analýza efektivity obranného prostředku

Stejně jako ve výše uvedeném nálezu Ústavního soudu, i zde při ukládání povinnosti k úhradě nákladů exekuce sehrálo největší roli „zavinění“.

Domnívám se, že z pohledu posouzení zavinění na straně oprávněného soudní exekutor postupoval zcela v souladu se zákonem. V dané situaci opravdu nelze dojít k závěru, že by zastavení předmětné exekuce způsobil svým jednáním oprávněný, protože nemohl předpokládat, že v budoucnu bude vůči povinnému zahájeno insolvenční řízení, pokud nevěděl, že povinný má více věřitelů a není schopen své závazky plnit.

Zároveň však tato povinnost nemůže být již vymáhána vůči povinnému s ohledem na vydání usnesení insolvenčního soudu o vzetí na vědomí splnění. Toto usnesení podle insolvenčního zákona osvobozuje dlužníka nejen od pohledávek zahrnutých v oddlužení, v rozsahu, v jakém nebyly uspokojeny, ale také od pohledávek, které do insolvenčního řízení

vůbec přihlášeny nebyly, popř. od pohledávek, ke kterým se nepřihlíželo (§ 414 insolvenčního zákona).

Soudní exekutor tak nemá právo požadovat po povinném plnění z tohoto titulu, neboť svou pohledávku nepřihlásil do předmětného insolvenčního řízení, ač tak učinit měl. Jiný závěr by byl v rozporu se zásadou poměrného uspokojení věřitelů v rámci insolvenčního řízení, jež stanoví, že věřitelé, kteří mají podle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v řízení rovné možnosti.

Opravný prostředkem proti usnesení o zastavení exekuce, v němž byla platební povinnost povinnému uložena, je odvolání, které také povinný v dané věci podal. Vzhledem ke skutečnostem shora uvedeným lze konstatovat, že se opět jednalo o účinný prostředek obrany proti nákladům exekuce.

4.3 Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1038/08⁸²

Dalším a posledním rozebíraným soudním rozhodnutím v oblasti nákladů exekuce a obrany povinného vůči nim, je nález Ústavního soudu, který se zabýval jednak vyčíslením nákladů exekuce v případě dobrovolného plnění povinného po zahájení exekučního řízení přímo oprávněnému, jednak (ne)přezkoumatelností příkazu k úhradě nákladů exekuce.

4.3.1. Skutkový stav

Ústavní stížností ze dne 21. 4. 2008 (doplňnou dne 6. 6. 2008) se stěžovatel (povinný v exekučním řízení) domáhal zrušení usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 a příkazu k úhradě nákladů exekuce, který byl vydán soudním exekutorem. Dále stěžovatel svým podáním brojil proti nečinnosti daného Obvodního soudu, avšak pro účely tohoto rozboru ponechám namítanou nečinnost soudu stranou.

Stěžovatel napadal výše uvedená rozhodnutí s odůvodněním, že jimi bylo neoprávněně zasaženo do jeho ústavně garantovaných práv a svobod, a to do práva vlastnit majetek (čl. 11 odst. 1 LZPS) a práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 LZPS). Porušení svých základních práv spatřoval zejména v tom, že uvedený příkaz k úhradě nákladů exekuce nesprávně stanovil výši nákladů exekuce a odměny exekutora s ohledem na to, že ze strany povinného došlo k dobrovolnému splnění dluhu, byť po nařízení exekuce. Dle názoru stěžovatele v souladu s konstantní judikaturou ÚS a zněním příslušných ustanovení exekučního tarifu, nemá exekutor

⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 8. července 2008, sp. zn. II. ÚS 1038/2008.

nárok na odměnu, neboť ke splnění nedošlo jeho přičiněním či činností (i přes to, že exekuční řízení bylo již zahájeno), tedy je v rozporu se zákonem odměnu exekutora vyčíslit na základě vymáhaného, nikoli exekutorem vymoženého plnění, jako tomu bylo v daném příkazu. Dále shledal stěžovatel nesprávnost vydaného příkazu k úhradě nákladů exekuce z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti. Stěžovatel se domníval, že daný příkaz je nepřezkoumatelný, neboť z něj není zřejmé, z jakých zákonných ustanovení exekutor vycházel při stanovování výše nákladů exekuce.

Prvním projevem obrany povinného v rámci exekučního řízení bylo podání „námitky“ proti exekučním příkazům postihujícím nemovitosti a účet povinného. V daném příkazu byla vyčíslena celá pohledávka vůči oprávněnému a náklady exekuce. Soudní exekutor dále v exekučním příkazu uvedl, že výše nákladů exekuce není konečná a bude konkrétně vyčíslena v příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Stěžovatel dále ve svém obranném podání uvedl, že částky, které jsou v příkazu označeny jako „jistina pohledávky“ a „penále“, již oprávněnému uhradil. Současně s podanými námitkami téhož dne podal k exekučnímu soudu i návrh na zastavení exekuce z důvodu uhrazení vymáhané částky oprávněnému mimo exekuční řízení.

O tři měsíce později vydal soudní exekutor příkaz k úhradě nákladů exekuce, ve kterém již konkretizoval výši nákladů exekuce. Proti tomuto příkazu se povinný (stěžovatel) bránil prostřednictvím námitek ve smyslu § 88 odst. 3 EŘ, které odůvodnil tím, že daný příkaz je nepřezkoumatelný z důvodu strohého odůvodnění nákladů v něm uvedených a že exekutor nemá v rámci tohoto exekučního řízení nárok na odměnu exekutora, neboť došlo ke splnění povinnosti bez přičinění samotného exekutora.

Soudní exekutor podaným námitkám nevyhověl, a proto je postoupil příslušnému exekučnímu soudu (Obvodnímu soudu pro Prahu 4). Společně s nimi zaslal soudu i své vyjádření k námitkám, ve kterém argumentoval tím, že povinnému poskytl přiměřenou lhůtu k dobrovolnému splnění povinnosti, kterou povinný nedodržel a splnil pouze částečně po uplynutí dodatečné lhůty.

Toto vyjádření k podaným námitkám soudní exekutor však nezaslal povinnému (stěžovateli) a nezaslal mu jej ani samotný exekuční soud. Oba subjekty tak povinnému znemožnili jakýmkoli způsobem se seznámit či brojit proti předmětnému vyjádření.

Exekuční soud rozhodl v daném případě tak, že částečně zastavil exekuci v rozsahu, v jakém bylo plnění oprávněnému uhrazeno, a určil, že exekuční řízení nadále pokračuje pro

vymáhání nákladů exekuce, které povinným doposud uhrazeny nebyly. Napadený příkaz k úhradě pak soud změnil tak, že vyčísлил náklady exekuce jinou (nižší) částkou z důvodu chybného výpočtu.

Ústavní soud shledal ústavní stížnost povinného jako důvodnou. Zejména se neztotožnil s argumentací soudního exekutora a exekučního soudu, již odůvodňovali nárok na odměnu exekutora v konkrétním případě. Nerespektovali totiž fakt, že ačkoli byla vůči povinnému exekuce nařízena, stále je při vyčíslování nákladů exekuce nutno brát ohled na určitou míru dobrovolnosti splnění.

Dále ÚS konstatoval, že soudní exekutor porušil stěžovatelovo právo na spravedlivý proces zejména tím způsobem, že mu nezaslal své vyjádření k námitkám proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, a vyloučil tím tak možnost se k němu jakkoli vyjádřit. Jelikož exekuční soud při rozhodování o daných námitkách vycházel především z argumentace soudního exekutora uvedené ve vyjádření, jedná se o flagrantní procesní pochybení, které vedlo k porušení ústavně garantovaného práva povinného (stěžovatele).

ÚS se také neztotožnil s argumentací soudního exekutora, že byla povinnému poskytnuta dodatečná lhůta k dobrovolnému plnění, a povinný splnil oprávněnému až po uplynutí této lhůty, proto nelze hovořit o dobrovolném splnění. ÚS vyslovil takový názor, že povinný plnil včas s ohledem na obecné principy pro počítání lhůt.

Ústavní soud shledal porušení základních práv a svobod stěžovatele (povinného), proto napadená rozhodnutí soudního exekutora a Obvodního soudu pro Prahu 4 zrušil.

4.3.2. Analýza efektivity obranného prostředku

Opět lze uzavřít, že se v daném případě jednalo o efektivní obranu povinného. Ústavní soud stejně jako ve výše rozebíraném nálezu shledal porušení ústavně garantovaného práva vlastnit majetek, neboť bylo neoprávněně a nepřiměřeně zasaženo do majetkové sféry povinného, v rozporu s účelem samotného exekučního řízení, kdy primárním cílem není ekonomická likvidace povinného, ale efektivní uspokojení pohledávky věřitele. Stejně tak bylo porušeno i právo na spravedlivý proces povinného.

Co se týče vyčíslování nákladů exekuce v souvislosti s dobrovolným splněním povinného přímo oprávněnému (ač po zahájení exekučního řízení), plně se ztotožňují se závěry Ústavního soudu. Nejen z pohledu povinného, u kterého považuji za legitimní, aby bylo přihlédnuto k určité míře dobrovolnosti ve splnění dluhu, neboť primární účel exekučního

řízení je tím naplněn, ale zejména i z pohledu samotných soudních exekutorů. Přiznání plně výše odměny soudnímu exekutorovi v případě, kdy povinný splnil bez jeho přičinění, je dle mého názoru nespravedlivé z pohledu soudních exekutorů, kteří v rámci jiných exekučních řízení vyvíjejí časově či finančně náročnější aktivitu pro vymožení pohledávky, než tomu bylo v daném případě.

Co se týče obrany povinného proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, z pohledu podaných námitek povinným můžeme částečně hovořit o neúčinné (neefektivní) obraně, jelikož soudní exekutor námitkám nevyhověl a exekuční soud pouze daný příkaz změnil z důvodu pochybení při vyčíslení nákladů, avšak nárok na odměnu soudnímu exekutorovi přiznal.

Jelikož proti rozhodnutí soudu o námitkách není přípustný opravný prostředek, nezbyvá povinným než se v takovém případě domáhat změny či zrušení příkazu k úhradě nákladů exekuce prostřednictvím ústavní stížnosti.

Pokud se zaměřím na samotné rozhodování o předmětných námitkách, je důležité zmínit a vyzdvihnout pochybení soudního exekutora při předložení námitek k rozhodnutí exekučnímu soudu. Již ze samotné dikce zákona vyplývá tato povinnost soudního exekutora, neboť § 88 odst. 3 EŘ výslovně stanoví povinnost doručit případné vyjádření k námitkám i tomu, kdo je podal. Tím spíše je seznámení s tímto vyjádřením druhou stranou nutné, pokud exekuční soud založil svoji argumentaci zejména na skutečnostech v něm uvedených. Lze tedy konstatovat, že v dané situaci došlo k narušení rovného postavení účastníků řízení, neboť exekutor je účastníkem řízení v části řízení, kde je rozhodováno o jeho odměně a nákladech exekuce.⁸³

Další namítanou skutečností stěžovatelem byla nepřezkoumatelnost příkazu k úhradě nákladů exekuce. Ačkoliv konkrétní znění příkazu není z nálezu ÚS známo, je třeba říci, že mezi obligatorní náležitosti příkazu k úhradě nákladů exekuce patří i odůvodnění nákladů exekuce⁸⁴, ze kterého by mělo být jasné, z jakých konkrétních zákonných ustanovení vycházel soudní exekutor při stanovení výše těchto nákladů. Pokud tato skutečnost v příkazu k úhradě nákladů exekuce chybí, lze jej považovat za nepřezkoumatelný. Nedostatek takového odůvodnění rozhodnutí pak v souladu s konstantní judikaturou Ústavního soudu⁸⁵ lze považovat za porušení práva na spravedlivý proces.

⁸³ Srov. Např. stanovisko Ústavního soudu, sp. zn. Pl.ÚS-st-23/06 či stanovisko Nejvyššího soudu, sp. zn. Cpjn 200/2005.

⁸⁴ § 88 odst. 2 písm. f) EŘ.

⁸⁵ Např. Nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2016, sp. zn. II. ÚS 2588/2016.

Na tomto soudním rozhodnutí lze demonstrovat veškeré obranné prostředky povinného, které mu právní řád nabízí. Od neúspěšných námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, přes snahy povinného o odklad či zastavení exekuce, až po ústavní stížnost, jež je velmi specifickým obranným prostředkem, neboť Ústavní soud je institucí sloužící primárně pro ochranu ústavnosti, nikoli jako další instance obecných soudů.

Závěr

Na závěr diplomové práce lze tuto oblast právní úpravy uzavřít s tím, že exekuční řád společně se subsidiárním užitím občanského soudního řádu poskytuje povinnému několik obranných prostředků, jimiž se může bránit v případě jeho nesouhlasu s uložením či výší nákladové povinnosti v rámci exekučního řízení, přičemž tyto procesní prostředky obrany byly podrobně rozebrány výše v diplomové práci. Po provedení jejich analýzy jsem pak dospěla k závěru, že se jedná o prostředky efektivní.

V souvislosti s tímto tématem lze také zmínit diverzitu orgánů veřejné moci, jež o jednotlivých procesních prostředcích obrany rozhodují, zejména pokud porovnáme uložení nákladové povinnosti povinnému na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce a uložení této povinnosti na základě usnesení o zastavení exekuce. Tuto rozrůzněnost rozhodujících orgánů by bylo možné částečně sjednotit prostřednictvím legislativní změny, kde by například v případě rozhodování o odvolání proti usnesení o zastavení exekuce pouze co do výroku o uložení povinnosti k úhradě nákladů exekuce, byl oprávněn k rozhodnutí samotný exekutor či exekuční soud. V případě, že by odvolání nevyhověl, postoupil by odvolání povinného k rozhodnutí krajskému soudu, obdobně jako je tomu u rozhodování o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Nelze však konstatovat, že by tato diverzita rozhodovacích orgánů byla účastníkům exekučního řízení na újmu, neboť soudní přezkum je v současné právní úpravě v případě obou prostředků obrany zaručen. Co se týče účelu této změny, pravděpodobně by se dalo hovořit pouze o možném zrychlení rozhodovací činnosti v oblasti nákladů exekuce, proto je tedy otázkou, zda nelze cíleného účelu dosáhnout i jinak.

Problematickou částí právní úpravy, jež byla v práci dále rozebrána, lze shledat v oblasti určení, kdo zavinil v konkrétním případě zastavení exekuce, a komu tím tedy vznikla povinnost k úhradě nákladů exekuce. V praxi totiž neexistuje jednotný názor na to, zda se jedná o zavinění ve smyslu procesněprávním či hmotněprávním, a ačkoli literatura a judikatura začíná tíhnout svým výkladem k zavinění hmotněprávnímu, samotné soudy a soudní exekutoři ve svých rozhodnutích výklad pojmu stále zaměňují, což v mnohých případech znamená i chybné určení povinnosti k úhradě nákladů jednomu z účastníků.

Domnívám se, že hmotněprávní výklad zavinění je zcela korektní a namíste, jak již bylo nastíněno v samotné kapitole týkající se zavinění, tedy že odpovědnost účastníka za to, že je

třeba zastavit exekuci, je dána jen tehdy, pokud účastník, jehož procesní jednání tento stav způsobilo, již od počátku přinejmenším měl a mohl předpokládat, že jeho procesní konání povede k následku v rozporu s procesním právem, a byl schopen toto své konání ovlivnit (ovládnout).

Další spekulativní otázkou, jíž se diplomová práce mimo jiné zabývala, je otázka, zda je spravedlivé uložit platební povinnosti k úhradě hotových výdajů soudního exekutora oprávněnému v případě, že došlo k zastavení exekuce pro nemajetnost povinného, bez ohledu na jeho zavinění. Ačkoli ani na tuto otázku neexistuje v rámci společnosti jednotná odpověď, lze obecně uzavřít, že se skutečně jedná o spravedlivě uloženou povinnost vzhledem k alokaci rizik, jež jsou spojená s možností neúspěšné exekuce. Nelze totiž spravedlivě požadovat, aby tyto hotové výdaje šly vždy bez dalšího k tíži soudního exekutora, pokud sám postupoval ve vedení exekuce v souladu se zákonem.

Závěr diplomové práce se pak věnuje již analýze obranných procesních prostředků z pohledu povinného na vybraných soudních rozhodnutích, která mi osobně přišla zajímavá a která perfektně demonstrují užití jednotlivých prostředků obrany v praxi. V této části bych ráda uvedla, že judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu v dané oblasti právní úpravy je opravdu bohatým pramenem, jež dotváří strohou úpravu nákladů exekuce v právním řádu. Nepodařilo se mi však v rámci vyhledávacích systémů nalézt zajímavé soudní rozhodnutí, které by řešilo pouze námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, neboť databáze vyhledávačů, jež jsem při práci užívala (ASPI a CODEXIS), jsou, co se týče judikatury okresních soudů, značně omezené.

Narazila jsem nicméně na bohatou judikaturu týkající se zavinění v případě ukládání nákladové povinnosti v usnesení o zastavení exekuce, dále často na neúspěšná dovolání povinných a v neposlední řadě také na úspěšné i neúspěšné ústavní stížnosti, ve kterých povinní nejčastěji brojí porušením práva na spravedlivý proces či porušením práva vlastnit majetek.

Závěrem lze říci, že zpracování tohoto tématu mě osobně obohatilo a ačkoli problematika nákladů exekučního řízení je poměrně často diskutovaným a zpracovávaným tématem, nenarazila jsem při zpracování své diplomové práce na žádnou kvalifikační práci či literaturu, jež by se zaměřovala čistě na rozbor procesních prostředků obrany, a to ještě z pohledu pouze jednoho účastníka exekučního řízení – povinného.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád. Exekuční právo. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 556 s.
2. KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 1168 s.
3. SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. 288 s.
4. KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 644 s.
5. SVOBODA Karel, ŠÍNOVÁ Renata, HAMULEKOVÁ, Klára. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 464 s.
6. ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 4. vydání. Praha: Leges, 2018. 296 s.
7. SVOBODA, K., HROMADA, M., LEVÝ, J. VLÁČIL, D., TLÁŠKOVÁ, Š., PIRK, T. *Náklady řízení*. Praha: C. H. Beck, 2017. 296 s.
8. HAVLÍČKOVÁ, Blanka. *Kompendium judikatury. Odměna exekutora a náhrada nákladů*. 1.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 199 s.
9. TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006. 836 s.
10. KURKA, Vladimír, SVOBODA, Karel. *Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 457 s.

Judikatura

1. Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2005, sp. zn. II. ÚS 372/2004.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 13. dubna 2011, sp. zn. II. ÚS 1222/2010.
3. Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 2010, sp. zn. I. ÚS 1413/2010.
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. července 2015, sp. zn. 26 Cdo 678/2015.
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2008, sp. zn. 20 Cdo 5223/2007.
6. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. srpna 2015, sp. zn. 26 Cdo 4287/2014.
7. Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2003, sp. zn. II. ÚS 563/2001.
8. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2017, sp. zn. 20 Cdo 5656/2016.
9. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. května 2018, sp. zn. 20 Cdo 338/2018.

10. Nález Ústavního soudu ze dne 14. prosince 2013, sp. zn. II. ÚS 415/2012.
11. Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2016, sp. zn. II. ÚS 262/2016.
12. Nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2005, sp. zn. II. ÚS 336/2005.
13. Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011 sp. zn. III. ÚS 3008/2011.
14. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. prosince 2013, sp. zn. 20 Cdo 1013/2013.
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2005, sp. zn. 20 Cdo 2740/2004.
16. Nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2014, sp. zn. III. ÚS 2396/2013.
17. Nález Ústavního soudu ze dne 19. srpna 2010, sp. zn. II. ÚS 594/2010.
18. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. ledna 2015, sp. zn. 22 Co 634/2014.
19. Nález Ústavního soudu ze dne 8. července 2008, sp. zn. II. ÚS 1038/2008.
20. Stanovisko Ústavního soudu, sp. zn. Pl.ÚS-st-23/06.
21. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2006, sp. zn. Cpjn 200/2005.
22. Nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2016, sp. zn. II. ÚS 2588/2016.

Odborné články

1. VOJTKOVÁ, Veronika. Odměna soudního exekutora za provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky ve světle judikatury a legislativních změn. *Komorní listy*, 2013, roč. 5, č. 3, s. 14–18.
2. FIALOVÁ, P. Příkaz k úhradě nákladů exekuce. *Komorní listy*, 2014, roč. 6, č. 3, s. 26.
3. HOBL, Jaroslav. Náklady řízení zahájených na obranu třetích osob při postižení movitých věcí v exekuci. *Komorní listy*, 2018, roč. 10, č. 1, s. 15-20.
4. MELZER, F., TÉGL P., ŠÍNOVÁ, R. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19.

Internetové články

1. *Začíná platit ministerská vyhláška: Minimální výše odměny exekutora bude 2000 korun* [online]. ceska-justice.cz, 1. dubna 2017 [cit. 10. prosince 2018]. Dostupné na <http://www.ceska-justice.cz/2017/04/zacina-platit-ministerstka-vyhlaska-minimalni-vyse-odmeny-exekutora-bude-2000-korun/>

2. FLAM, Jiří. *Nezávislost soudního exekutora a jeho odměna* [online]. *pravni prostor.cz*, 7. března 2017 [cit. 22. prosince 2018]. Dostupné na <https://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/nezavislost-soudniho-exekutora-a-jeho-odmena>.
3. TICHÝ, Luděk. ČERNÝ, Jiří. *Rozhodování o nákladech řízení při částečném zastavení exekuce* [online]. *epravo.cz*, 24. srpna 2018 [cit. 25. února 2019]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodovani-o-nakladech-rizeni-pri-castecnem-zastaveni-exekuce-108058.html>.

Právní předpisy

1. Zákon č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
3. Vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.
5. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.
8. Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách), ve znění pozdějších předpisů.
9. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá problematikou nákladů exekučního řízení se zaměřením na procesní prostředky práva, jež slouží k obraně povinného proti uložení nákladové povinnosti. Ačkoli obecně právní úprava nákladů exekučního řízení je poměrně strohá, problematika stanovení výše nákladů exekuce a určení platební povinnosti jednomu z účastníků exekučního řízení je velmi často diskutovaným tématem, jak ze strany odborníků, tak ze strany laické veřejnosti, a neméně často se exekučními náklady zabývá ve své rozhodovací praxi také Ústavní či Nejvyšší soud.

Diplomová práce rozebírá jednotlivé prostředky obrany povinného proti nákladům exekuce, přičemž se snaží o analýzu jejich přiměřenosti, popř. o analýzu nedostatečnosti právní úpravy těchto prostředků. Stěžejní částí diplomové práce jsou pak kapitoly zaměřující se na námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce a na odvolání proti usnesení o zastavení exekuce.

V rámci práce je také rozebrána problematika zavinění v rámci rozhodování o nákladech exekuce při zastavení exekuce a zkoumána je, mimo jiné, také přiměřenost povinnosti k úhradě hotových výdajů exekutorovi ze strany oprávněného při zastavování exekuce pro nemajetnost povinného.

Závěrečná část diplomové práce je pak věnována analýze efektivity jednotlivých obranných prostředků na vybraných soudních rozhodnutích.

Summary

The diploma thesis deals with the issue of execution process' costs oriented on procedural institutes of law which serve as a defence of a debtor against imposing cost obligation.

Although legal regulation of execution process' costs is relatively simple, the issue of determining the amount of execution costs and determination of a payment obligation to one of the participants of the execution process is very frequently discussed by both experts and general public. No less often, Constitutional court, as well as the Supreme Court, deals with execution costs in their decision-making practice.

The diploma thesis analyses individual means of defence against execution costs and, at the same time, it strives for the analysis of its adequacy, or eventually for the analysis of the inadequacy of the legal regulation of these means. The crucial part of the thesis are the chapters devoted to objections to the decision to payment order for the execution and to appealing against the decision to stop the execution.

In this work, the issue of fault in the process of decision-making about the execution costs when stopping the execution for destitution of the debtor as well as the adequacy of obligation to pay cash expenses to the executor on the part of the creditor when stopping the execution for destitution of the debtor is being developed.

The final part of the thesis is devoted to the analysis of the effectiveness of individual defence means on the example of selected court decisions.

Klíčová slova

Exekuce – náklady exekučního řízení – odměna exekutora – příkaz k úhradě nákladů exekuce – námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce – usnesení o zastavení exekuce – odvolání – zavinění – nemajetnost povinného – ústavní stížnost

Keywords

Execution – costs of execution – reward of executor – order to pay costs of execution – objections against order to pay costs of execution – resolution to half execution – appeal – fault – destitution of debtor – constitutional complaint